

“ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΕΠΙ ΤΩΝ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΩΝ
ΣΧΕΔΙΩΝ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥ ΠΕΡΙ ΙΕΡΩΝ ΗΣΥΧΑΣΤΗΡΙΩΝ”

Εισήγηση στην ημερίδα ”Περί τοῦ Κανονισμοῦ Ἱδρύσεως καὶ
Λειτουργίας τῶν Ἱερῶν Ἡσυχαστηρίων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος”

Ἀρχιμ. Μεθοδίου Κρητικοῦ
Καθηγουμένου Ἱ. Ἡσυχαστηρίου
Ἀναστάσιος Χριστοῦ Πειραιῶς

Πέμπτη 15 Μαρτίου 2012
Διορθόδοξον Κέντρον
Ἱ. Μονὴ Πεντέλης.

Μακαριώτατε,
Σεβασμιώτατοι,
Ὅσιώτατοι καθηγούμενοι καὶ καθηγούμεναι
τῶν ἱερῶν Ἡσυχαστηρίων,
Ἐλλογιμώτατοι κύριοι Καθηγηταὶ,
Σεβαστοὶ Πατέρες, Ἀδελφοὶ καὶ Ἀδελφαί,

Ἀφοῦ ζητήσω ταπεινὰ τὶς εὐλογίες καὶ εὐχές σας, καὶ πρὶν εἰσέλθω
στὴν παρουσίαση τῆς εἰσηγήσεώς μου, αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκη νὰ
εὐχαριστήσω, κατ’ ἀρχὰς τὸν Μακαριώτατο Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν καὶ
πάσης Ἑλλάδος κ.κ. Ἱερώνυμο, τὴν Ἱερὰ Σύνοδο τῆς Ἐκκλησίας τῆς
Ἑλλάδος, καθὼς καὶ τὴ συνοδικὴ ἐπιτροπὴ ἐπὶ τοῦ μοναχικοῦ Βίου, ὑπὸ
τὴ νηφάλια καὶ διακριτικὴ προεδρεία τοῦ Σεβ. Μητρ. Μονεμβασίας καὶ
Σπάρτης κ. Εὐσταθίου, γιὰ τὴν διοργάνωση καὶ σύγκληση τῆς παρούσης
Ἡμερίδος.

Εὐχαριστῶ ἐπίσης γιὰ τὴν εὐκαιρία ποὺ μοῦ δίνεται, μὲ ἀφορμὴ τὸ
σχέδιο Γενικοῦ Κανονισμοῦ περὶ ἰ. Ἡσυχαστηρίων, νὰ ἐκφράσω, ὄχι
ἀπλῶς κάποιες ἀπόψεις, παρατηρήσεις καὶ προτάσεις, ἀλλὰ τὴν πίστη, τὶς
ἀγωνίες, τὶς ἀνησυχίες καὶ τὶς ἐλπίδες μας γιὰ τὴν ὀργανικὴ θέση καὶ
λειτουργία τῶν ἰ. Ἡσυχαστηρίων ἐντὸς τοῦ σώματος τῆς ἀγιωτάτης
Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Πρὶν ἀπὸ δύο περίπου χρόνια, τὸ Μάρτιο τοῦ 2010, πολλὰ ἐκ τῶν
Ἡσυχαστηρίων ὑποβάλαμε στὴν Ἱ. Σύνοδο τὸ αἴτημα νὰ ἔχουμε μίαν
σχετικὴ ἐνημέρωση, ἐν ὄψει τῆς μελετωμένης καταρτίσεως καὶ ψηφίσεως
τοῦ γενικοῦ Κανονισμοῦ περὶ τῶν Ὁρθοδόξων Ἡσυχαστηρίων, σύμφωνα
μὲ τὴν ἐξουσιοδότηση τοῦ ἄρθρου 39, παρ. 10 τοῦ Καταστατικοῦ
Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (Ν.590/77).

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος, μετὰ ἀπὸ πρόταση τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ
τοῦ Μοναχικοῦ Βίου, προφανῶς ἀπεδέχθη τὸ αἴτημα αὐτὸ καὶ προέβη
στὶς ἀπαιτούμενες ἐνέργειες, τόσο γιὰ τὴν ἐνημέρωση τῶν ἰ.
Ἡσυχαστηρίων καὶ τὴν ἀπὸ μέρους τους διατύπωση παρατηρήσεων καὶ
προτάσεων, ὅσο καὶ γιὰ τὴ σύγκληση τῆς παρούσης ἡμερίδος, ἢ ὅποια
ἔχει σκοπὸ τὴ συζήτηση ἐπὶ τῶν προτάσεων καὶ παρατηρήσεων αὐτῶν.

Πρὶν ὅμως προχωρήσω στὴν παρουσίαση τῶν ἀπόψεων, παρατηρήσεων καὶ προτάσεων, θεωρῶ ἀπαραίτητο, γιὰ τὴν διευκόλυνση τῆς συζητήσεως ποὺ θὰ ἐπακολουθήσει, νὰ ἀναφερθῶ δι' ὀλίγων, στὴν ἱστορία τῶν ἱ. Ἡσυχαστηρίων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Εἶναι ἀναγκαῖο, νομίζω, νὰ δοθοῦν ἀπαντήσεις σὲ ἐρωτήματα, προβληματισμοὺς, ἴσως καὶ παρεξηγήσεις, σχετικὰ μὲ τὰ ἱ. Ἡσυχαστήρια, τῶν ὁποίων τὸ ζήτημα ἀπέβη, ὡς μὴ ὄφειλε, περίπλοκο καὶ ἀκανθῶδες γιὰ τὴν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος.

Συχνὰ ἔχουν διατυπωθεῖ ἀνεπισήμως, ἀλλὰ καὶ ἐπισήμως κρίσεις καὶ ἀμφισβητήσεις περὶ τῶν ἱ. Ἡσυχαστηρίων. Οἱ ἀμφισβητήσεις αὐτὲς προκαλοῦν, κυρίως σὲ ὄσους ἐγκαταβιοῦμε στὰ ἱ. Ἡσυχαστήρια, σημαντικὰ ἐρωτηματικὰ ἢ ἀκόμη, - ἅς μοῦ ἐπιτραπεῖ νὰ τὸ καταθέσω μὲ πολὺ σεβασμό - καὶ κάποιο παράπονο.

Ἐνδεικτικὰ ἀναφέρω τὰ ἐξῆς:

1. Ἡ Διαρκῆς Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, μὲ ἐγκύκλιο ποὺ ἀπέστειλε πρὸ εἰκοσιπενταετίας ἀκριβῶς πρὸς τοὺς Σεβ. Μητροπολίτες τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὑπενθυμίζει *᾽προγενεστέραν Συνοδικὴν ἀπόφασιν ἀποτρέπουσαν τὴν ἰδρυσιν καὶ λειτουργίαν Ἱερῶν Ἡσυχαστηρίων, ἡγουν ἰδιωτικῶν Μοναστηρίων, ἐν τῇ δικαιοδοσίᾳ τῆς καθ' ἡμᾶς Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὡς θεσμὸν ἀντικείμενον τοῖς Ἱεροῖς τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας Κανόσι καὶ ταῖς Ἱεραῖς τῆς Μοναστικῆς Πολιτείας Παραδόσεσι*¹.

2. Λίγα ἔτη ἀργότερα, τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 2001, πολιὸς ἱεράρχης, σὲ εἰσήγησή του ἐνώπιον τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος μὲ θέμα: *Ἡ Ἐκκλησιολογικο-Ἱστορική, Κανονικὴ καὶ Νομικὴ σχέσις Ἐπισκόπου καὶ Μονῶν*² ἀναφέρει:

« Τὰ Ἡσυχαστήρια εἶναι θεσμὸς ποὺ μπορεῖ νὰ εὖρη κανεῖς κάποιες ρίζες του εἰς τὸν ἀναχωρητισμὸν τοῦ ἀρχαίου Μοναχισμοῦ, ἢ ἐμφάνισίς του ὁμως εἰς τὰς ἡμέρας μας ἔχει ὡς αἰτίαν δυτικὴν ἐπίδρασιν καὶ εἶναι ἔκφρασις καὶ προσπάθεια τῶν ἰδρυτῶν των δι' ἀνεξαρτησίαν καὶ ἀποδέσμευσιν αὐτῶν ἀπὸ τὴν ἐποπτεῖαν τοῦ ἐπισκόπου...

...Ἡ ἰδρυσις καὶ ἡ λειτουργία τῶν ἐν Ἑλλάδι Ἡσυχαστηρίων εἶναι μοναχικὸν πρόβλημα, τὸ ὁποῖον ἔχει δημιουργήσει πολλάκις πολλὰ ζητήματα καὶ προστριβὰς μεταξὺ τῶν κατὰ τόπους

¹ Διαρκοῦς Ἱ. Συνόδου: Ἐγκύκλιος 2622 Α.Π. 828/19-3-1997.

Ἐπισκόπων καὶ τῶν Διοικήσεων τῶν Ἡσυχαστηρίων, με ἀποτέλεσμα τὸν σκανδαλισμὸν τῶν πιστῶν»²

3. Σὲ ἐπίσημη εἰσήγηση πρὸς τὴν Ἱερὰ Σύνοδο «Περὶ ἰδρύσεως ἢ μὴ Ἡσυχαστηρίων ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος» ὁ εἰσηγητὴς ἐνημερώνει πὼς τὰ Ἡσυχαστήρια θεωροῦνται μοναστικά ἰδρύματα, ἀλλὰ δὲ συνιστοῦν ἀπὸ νομικῆς πλευρᾶς ἴσως κατ' ἀκρίβειαν. Θεωρεῖ πὼς ὁ Κ.Χ./1977 τὰ ἀντιμετώπισε μὲ ρεαλισμό, ὡς δεδομένη κατάστασις (μολονότι ἀντικανονική).³

Δὲν θὰ ἀναφέρω περισσότερα στοιχεῖα. Τὰ παραπάνω εἶναι ἀρκετὰ καὶ προέρχονται ἀπὸ πηγὲς ἐπίσημες.

Οἱ κατηγορίαι εἶναι σοβαρῆς, καθ' ὅσον, σύμφωνα πάντοτε με αὐτές, τὰ ἱ. Ἡσυχαστήρια:

1. Εἶναι θεσμὸς «ποὺ ἀντίκειται στοὺς ἱεροὺς Κανόνες τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ στὶς ἱερῆς τῆς μοναστικῆς πολιτείας παραδόσεις».

2. Ἀποτελοῦν «μοναχικὸ πρόβλημα, τὸ ὁποῖο ἔχει δημιουργήσει πολλάκις πολλὰ ζητήματα, με ἀποτέλεσμα τὸ σκανδαλισμὸ τῶν πιστῶν».

3. Ἡ ἐμφάνισις των στὶς ἡμέρες μας ἔχει ὡς αἴτιον δυτικὴν ἐπίδρασιν.

Ἵποχρεώνομαι νὰ ἀναφερθῶ στὶς παραπάνω ἀπόψεις, διότι δυστυχῶς συνεχίζουσι νὰ συζητοῦνται, νὰ ἀναπαράγονται καὶ νὰ θεωροῦνται ὀρθῆς σὲ πολλοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κύκλους. Τὸ σοβαρότερον εἶναι ὅτι ἐπηρεάζουσι τὴν γνώμη Ἱεραρχῶν, συντηροῦν κλίμα δυσφορίας ἐναντι τῶν ἱ. Ἡσυχαστηρίων ὡς αὐθαιρέτων καὶ ἀσυδότητων καὶ προξενοῦν δυσχέρειαι στὶς σχέσεις μεταξὺ μερικῶν Ἐπισκόπων καὶ Ἡσυχαστηρίων.

Μὲ ἀνακούφιση διαπιστώνομε ὅτι ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Γουμένισσης κ. Δημήτριος, σὲ εἰσήγησίν του πρὸς τὴν Ἱερὰ Σύνοδο, τὸν Ἰανουάριον τοῦ 2010, με θέμα «Περὶ τῶν ἱερῶν Ἡσυχαστηρίων», δέχεται καὶ καταθέτει τὶς ἐξῆς σημαντικὰς διευκρινήσεις:

«(Τὰ Ἡσυχαστήρια) εἶναι ἴσως ἀθύπαρκες, με νομικὴ ὑπόστασις καὶ αὐτοτέλεια. Κατὰ τὸν τίτλον μόνον συγγέονται με τὰ ἴσως Ἡσυχαστήρια τῆς Βυζαντινῆς ἐποχῆς, ποὺ ἦταν τόποι ἐφησυχάσεως κατὰ μόνους μελῶν τῆς κυριάρχου Μονῆς καὶ διατελοῦσαν σὲ διοικητικὴ ἐξάρτησις ἀπὸ τὴν Μονήν. Σήμερα ἔχουμε οὐσιαστικὰ ἴσως κοινοβιακὰ

² Σεβ. Μητρ. Ἡλείας Γερμανοῦ: Εἰσήγησις εἰς τὴν Ἱεραρχίαν Ὀκτωβρίου 2001 σελ. 9.

³ Σεβ. Μητρ. Γουμένισσης Δημητρίου: "Εἰσήγησις περὶ τῶν ἱ. Ἡσυχαστηρίων ἐν συνόψει" εἰς τὴν Ι.Σ.Ε.Ε., Ἰανουάριος 2010.

μοναστικά ιδρύματα'' παρόμοια έπακριβώς με τις άλλες ί. Μονές στο στόχο και τις έπαγγελίες, όπως αναφέραμε, αλλά με ιδιαίτερες νομικής συστάσεως, λειτουργίας και αύτοτελείας. Δεν είναι ιδιωτικές Μονές με την ιδιοκτησιακή έννοια του όρου, έφ' όσον εντάσσονται στο σώμα της Έκκλησίας...

...Για να μη μας ξενίζει ή ''όρολογία'', καταλήγω τονίζοντας ότι είναι ένας όρος-δάνειο από το παρελθόν, με πολύ ευρύτερη όμως σημασία...».

Με βάση τα όσα δέχεται ο Σέβ. Μητροπολίτης Γουμενίσσης και έφ' όσον τα Ήσυχαστήρια ιδρύονται και λειτουργούν όπως ακριβώς οι Ί. Κανόνες και οι μοναχικές παραδόσεις ορίζουν, πού εντοπίζεται η αντικανονικότης τους; Στο ότι δεν είναι Ν.Π.Δ.Δ.;

Οί χαρακτηρισμοί Ν.Π.Δ.Δ. για τις ί. Μονές και Ν.Π.Ι.Δ. για τα ί. Ήσυχαστήρια, μπορεί να σημαίνουν ότι υπάρχει σαφώς διάκριση μεταξύ των δύο αυτών τύπων μοναστηρίων, άφορούν όμως μόνο στις έννομες σχέσεις των μοναστηρίων και όχι στις σχέσεις τους με τους ί. Κανόνες και το Έκκλησιαστικό Σώμα.

Τα ί. Ήσυχαστήρια, ως Ν.Π.Ι.Δ., και οι ί. Μονές ως Ν.Π.Δ.Δ. ιδρύονται και λειτουργούν, έξ απόψεως των ί. Κανόνων, με τις ίδιες προϋποθέσεις (σύμφωνο γνώμη του Έπισκόπου) και έξυπηρετούν τον ίδιο σκοπό.

Άν έτσι έχουν τα πράγματα, εύλογα τίθεται το έρώτημα: ποιά ανάγκη οδήγησε στην εμφάνιση του θεσμού των ί. Ήσυχαστηρίων στην Έκκλησία της Ελλάδος;

Άναντίρρητα ή μοναχική πολιτεία είναι ιδιάζουσα και οι μοναχοί έχουν τις δικές τους άσκητικές επιδόσεις και ρυθμό ζωής. Από την αρχή της εμφάνισέως της, ή Έκκλησία περιέβαλε με τιμή και άγάπη τη Μοναχική πολιτεία. Άνέλαβε υπό την προστασία της τους μοναχούς. Φρόντισε να εξασφαλίσει σε αυτούς προϋποθέσεις ασφάλειας και έλευθερίας από έξωτερικές έπεμβάσεις και παρεμβάσεις, οι όποιες μπορούσαν να επιφέρουν δεσμεύσεις και αλλοιώσεις στην έσωτερική ζωή των άδελφοτήτων τους. Έτσι, οι μοναχοί θα μπορούσαν να επιδίδονται στα πνευματικά τους αγωνίσματα και τις διακονίες τους άπρόσκοπτα και άνενόχλητα κατά το δυνατόν.

Τις παραπάνω συνθήκες εξασφαλίζει το λεγόμενο «αυτοδιοίκητο» των ιερών μοναστηρίων.

Άρχαία παράδοση ήταν - και είναι - το να διοικείται έκάστη Μονή «έλευθέρα και καθ' έαυτήν διεξαγομένη (=αυτοδιοικούμενη), άνεκπόητος και άδώρητος», όπως γράφει ο Κανονολόγος Θεόδωρος Βαλσαμών, Πατριάρχης Άντιοχείας κατά το δωδέκατο αιώνα, καταγράφοντας την επικρατούσα πρακτική της Έκκλησίας, κατά τους λεγομένους βυζαντινούς χρόνους.

Στὸ Βυζάντιο τὰ Μοναστήρια (μὲ ἐξαίρεση μόνο τὰ λεγόμενα “χαριστικά”, τὰ ὅποια περιῆλθαν σὲ φρικτὴ παρακμῆ, λόγῳ τῆς διοικήσεως καὶ διαχειρίσεώς τους ἀπὸ λαϊκούς), ἀπολάμβαναν πολλῆς ἐλευθερίας. Δὲν ἐννοοῦμε τὰ “σταυροπήγια”, τὰ “βασιλικά” καὶ τὰ “αὐτοδέσποτα”, τὰ ὅποια, μὲ κανονικὴ ἐκκλησιαστικὴ εὐλογία ἀπολάμβαναν ὅλως ἐξαιρετικῶν προνομίων. Ἐννοοῦμε τὰ κτιτορικά, ποὺ δὲν ἦσαν ὀλίγα καὶ στὰ ὅποια γινόταν εὐμενῶς ἀποδεκτὴ ἢ βούληση τῶν κτιτόρων γιὰ τὸν τρόπο διοικήσεως καὶ διαχειρίσεως τους⁴, καθὼς ἐπίσης καὶ τὰ κοινὰ, συνήθη Μοναστήρια. Αὐτὰ τὰ μοναστήρια αὐτοδιοικοῦντο ὅλα, ὑπὸ τὴν ἐποπτεία τοῦ οἰκείου ἐπισκόπου⁵ (τῆς ὁποίας ἐποπτείας ἦταν σαφῆ τὰ ὄρια).

Αὐτὸ τὸ καθεστῶς ἴσχυε καὶ σὲ ὅλη τὴν περίοδο τῆς Τουρκοκρατίας, μέχρι τὴν ἀπελευθέρωση ἀπὸ τὸν τουρκικὸ ζυγὸ.

Μετὰ τὴν σύσταση τοῦ νεοελληνικοῦ Κράτους καὶ εἰδικότερα ἀπὸ τὴν περίοδο τῆς Βαυαροκρατίας (1833-1835), οἱ ἱερεῖς Μονεῖς ὑπήχθησαν στὴν κρατικὴ ἐξουσία καὶ χαρακτηρίστηκαν ὡς Ν.Π.Δημοσίου Δικαίου (Ν.Π.Δ.Δ.). Ἡ πολιτεία θεώρησε τὰ μοναστήρια κυρίως ὡς ὀργανισμοὺς ποὺ προσφέρουν κοινωνικὲς ὑπηρεσίες, κάτι σὰν τα ὄρφανοτροφεῖα, γηροκομεῖα, οἰκοτροφεῖα. Αὐτὴ ἡ ὑπαγωγή τῶν Μονῶν στὰ Νομικὰ Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου, ἀλλοίωσε τὰ θεμελιώδη πλαίσια λειτουργίας τους, δηλαδὴ τὸ «ἀνεξάρτητον, αὐτοτελὲς καὶ αὐτοδιοίκητον».

Οἱ παρεμβάσεις καὶ οἱ αὐστηροὶ ἔλεγχοι στὴν διοίκηση καὶ διαχείριση τῶν ἱερῶν Μονῶν ἐπιβλήθηκαν - δυστυχῶς - μὲ τὴ σύμπραξη τῆς τότε Ἐκκλησιαστικῆς Διοικήσεως. Παραθέτω μερικὰ στοιχεῖα:

- Τὸ 1833 περιόρισε τὶς κτηματικὲς ἐνέργειες (δικαιοπραξίες) τῶν Μονῶν.
- Τὸ 1846 ἐπέβαλε ἀπολογισμοὺς καὶ προϋπολογισμοὺς.
- Τὸ 1853 ἐπέβαλε τὴν ἔγκριση ἀδειῶν ἐξόδου καὶ κινήσεως τῶν μοναχῶν.
- Τὸ 1858 ἐπέβαλε τὴν πενταετία τῆς θητείας τοῦ ἡγουμένου.
- Τὸ 1897 ἡ Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, δι’ ἐγκυκλίου τῆς δικαιολογεῖ ὡς ἐξῆς τὴν ἐπιβολὴ τῆς παραδόσεως «ἀκριβοῦς ἀπολογισμοῦ ἐσόδων καὶ ἐξόδων»: Ἐπειδὴ «τὰ παρ’ ἡμῖν ὑφιστάμενα μοναστήρια, τὸ παλαιὸν ἐξεπλήρουν τὸν σκοπὸν τῆς συστάσεως αὐτῶν, διότι οἱ ἐν αὐτοῖς μοναχοὶ, ἀφ’ ἐνὸς ἐφρόντιζαν ὑπὲρ τῆς ψυχικῆς αὐτῶν σωτηρίας ... ἀφ’ ἑτέρου δὲ καὶ πολυτρόπως ἐγίνοντο χρήσιμοι τῇ κοινωνίᾳ .... διὰ τῆς φιλοξενίας καὶ παντοδαποῦς ἀγαθοεργίας ... ἀλλ’ ἐν τοῖς καθ’

⁴ Βλ. Γ. Μ. Κονιδάρη: Νομικὴ Θεώρηση τῶν Μοναστηριακῶν Τυπικῶν, Αθήνα 1984, σελ 38 κ.ἐξ.

⁵ Αρχιμ. Επιφανίου Θεοδωροπούλου, Θέματα Κανονικὰ καὶ Ἐκκλησιολογικά, Αθήνα 1987, σελ 38.

ἡμᾶς χρόνοις αἱ εὐαγεῖς του Κράτους Μοναὶ (σημειώσεις ἡμετ: ὡς Κρατικαὶ ὑπηρεσίαι θεωρούμεναι) δὲν ἀνταποκρίνονται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πρὸς τὸν ἀρχικὸν αὐτῶν προορισμὸν» καὶ γι' αὐτὸ πρέπει, ἐννοεῖται, νὰ ἐλέγχονται οἰκονομικῶς⁶.

(Σαφῶς ὁ οἰκονομικὸς ἔλεγχος δικαιολογεῖται ἐδῶ ὡς συνέπεια παρακμῆς καὶ ὄχι ὡς κανονικὴ συνέπεια).

Ἀκραία ἐκδήλωση αὐτῆς τῆς πολιτειακῆς ἐπεμβάσεως στάθηκε ἡ διάλυση ἑκατοντάδων μονῶν (ἀπὸ τὶς 524 διατηρήθηκαν 146) καὶ ἐν συνεχείᾳ ἡ δήμευση-διαρπαγὴ τῆς περιουσίας τους (Διατάγματα 7ης Ὀκτωβρίου 1833, 9ης Μαρτίου 1834)⁷.

Αὐτὴ ἡ τραγικὴ κατάσταση ὁδήγησε στὴν ὑποβάθμιση καὶ παρακμὴ τῶν μοναστηρίων. Στὴν οὐσία, κατέστησαν τὶς ἰ. Μονὲς ἐξαρτώμενες ὑπηρεσίες, αὐστηρῶς ἐλεγχόμενες, τοὺς μοναχοὺς ὑπαλλήλους καὶ τὸν ἐπίσκοπο σὲ ρόλο διοικητικοῦ οἰκονομικοῦ ἐπόπτου, ὑπόλογου στὸ κράτος καὶ εἰδικότερα στὸ νομάρχη (βλ. Βασιλικὸ Διάταγμα 28ης Ἰουλίου /15ης Σεπτεμβρίου 1858 “Κανονισμὸς περὶ Μοναστηρίων”).

Εἶναι ἐνδεικτικὸ τὸ γεγονὸς ὅτι στὶς 23 Σεπτεμβρίου τοῦ 1833 ὁ ὑπουργὸς Θρησκευμάτων, σὲ ἐπιτιμητικὴ ἐπιστολὴ του πρὸς τοὺς συνοδικοὺς Ἀρχιερεῖς, τοὺς χαρακτηρίζει μεταξὺ ἄλλων “ἀπλοὺς δημοσίους λειτουργοὺς”!⁸

Μετὰ ἀπὸ ὅλα αὐτὰ εὐκόλα γίνεται κατανοητὸ το γιατί ἄρχισαν νὰ συγκροτοῦνται ἄτυπες μοναστικὲς ἀδελφότητες ποὺ ἐγκαταβιοῦσαν σὲ ἰδιωτικὰ ἐνδιαίτηματα - Ἡσυχαστήρια.

Διότι ἀκριβῶς εἶχαν ἄτυπη μορφή καὶ δὲν ὑπῆρχε περίπτωση παρεμβάσεων, εἴτε κρατικῶν, εἴτε ἐκκλησιαστικῶν, ποὺ θὰ τὰ ὑποχρέωναν νὰ ἐκτρέπονται σὲ σκοποὺς ἄλλους ἀπὸ ἐκείνους ποὺ ἐπέλεξαν οἱ ἰδρυτὲς τους καὶ κυρίως πέρα ἀπὸ τὴν ἠσυχαστικὴ-μοναστικὴ τους ταυτότητα⁹.

Ἔτσι φθάνουμε στὸν 20ο αἰῶνα.

Εἶναι προφανέστατο σὲ κάθε καλοπροαίρετο ἐρευνητὴ, ὅτι ἡ ἀνάπτυξη τοῦ θεσμοῦ τῶν Ἱερῶν Ἡσυχαστηρίων ὡς Μονῶν Ἰδιωτικοῦ Δικαίου εἶναι μιὰ κίνηση ἐπιστροφῆς στὰ πλαίσια λειτουργίας τοῦ Μοναχισμοῦ, σύμφωνα πάντοτε πρὸς τοὺς ἱεροὺς κανόνες, τὴν τάξη καὶ τὴν παράδοση τῆς Ἐκκλησίας.

Ἀποφασιστικῆς σημασίας στὸ κίνημα αὐτὸ εἶναι ἡ ἀθόρυβη, ἀλλὰ καὶ σθεναρὴ συμβολὴ τοῦ πνευματοφόρου καὶ θαυματοβρύτου ἀγίου

⁶ Ἀρχιμ. Στεφάνου Γιαννόπουλου, Συλλογὴ τῶν Ἐγκυκλίων τῆς Ἱ. Συνόδου ἀπὸ τοῦ 1833 μέχρι σήμερα, Ἀθῆναι 1901.

Ἀρχιμ. Αἰμιλιανοῦ, Καθηγουμένου Ἱ. Μ. Σίμωνος Πέτρας, «Σφραγὶς Γνησία», Ἐκδ. Ορμύλια 1995, σελ 66 κ. ἐξ.

⁷ Ἱστορία του Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, ἐκδοτικὴ Ἀθηνῶν, Τόμος ΙΓ', σελ 43.

⁸ Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, ὅπου παραπ.

⁹ Σεβ. Μητρ. Γουμενίσσης Δημητρίου, ὅπου παραπ.

Νεκταρίου, Μητροπολίτου Πενταπόλεως, τὸν ὁποῖο, δὲν θὰ ὑπερβάλλουμε, ἂν τὸν ὀνομάσουμε πνευματικὸ πατέρα καὶ πρωτοστάτη τῶν ἐν Ἑλλάδι ἰ. Ἠσυχαστηρίων.

Τὰ εὖσημα καὶ τὸ κῦρος τῆς ἐκκλησιαστικῆς του συνειδήσεως λίγοι ἔχουν νὰ παρουσιάσουν.

Τὴν ὑπακοὴ καὶ ἀφοσίωσή του στὴν Ἐκκλησία ἀπέδειξε περίτρανα μὲ τὴν ἄρση τοῦ προσωπικοῦ του σταυροῦ. Παρὰ τὴν καταφωρη ἀδικία, τὴν ὁποία ὑπέστη ἀπὸ μέρος ἐκκλησιαστικῶν ἀρχῶν, δὲ διαμαρτυρήθηκε, δὲ ἀμφισβήτησε τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς θεσμοὺς, δὲ ἀποστάτησε. Ἴσως αὐτὸ εἶναι τὸ λαμπρότερο μαργαριτάρι στὸ στέφανο τῆς δικαιοσύνης, τὸν ὁποῖο ἐκ Θεοῦ ἔλαβε.

Ἀκολουθώντας μὲ ἀκέραιη συνείδηση τὴν ἐκκλησιαστικὴ κανονικὴ καὶ πατερικὴ παράδοση καὶ τάξη, τῆς ὁποίας, ὄχι μόνο ἐμβριθῆς μελετητής, ἀλλὰ καὶ ζῶσα στηλογραφία ἀνεδείχθη, ζήτησε ἐγγράφως, σταθερὰ, μὲ ἐπιμονὴ καὶ κατ' ἐπανάληψη, ἀπὸ τὴν «*ἀρμοδίαν ἐκκλησιαστικὴν ἀρχὴν*», ὅπως γράφει ὁ ἴδιος “*τὴν ἔγκρισιν Αὐτῆς πρὸς ἴδρυσιν Παρθενῶνος καὶ ὅπως ἀναγνωρίσῃ αὐτὸν ὡς Ἰδιωτικὴν Μονήν, τελοῦσαν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἀθηνῶν ἐξ ἧς ἐξαρτᾶται*”.

Ἀρκετὰ ἔτη μετὰ τὴν ὀσιακὴ κοίμησή του καὶ βάσει τῆς ἰδιοχείρου διαθήκης του, στὴν ὁποία διατυπώνει σαφῶς τὴ βούλησή του, ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Πολιτείας ἢ Μονὴ του, τῆς Ἁγίας Τριάδος Αἰγίνης, ὡς τὸ πρῶτον “*ἡσυχαστήριον εὐσεβῶν γυναικῶν*” Ν.Π.Ι.Δ. μὲ τὴν μορφή τοῦ ιδρύματος¹⁰.

Αὐτὴ ἡ νομικὴ μορφή ἰ. Ἠσυχαστηρίου, ποὺ καθιερώθηκε τελικὰ, ἔχει ἐρείσματα στὴν Ἐκκλ. Παράδοση, ἀφοῦ οἱ ἱερεῖς Μονῆς στὸ Βυζάντιο κατατάσσονταν στὰ εὐαγῆ ἰδρύματα καὶ μάλιστα μὲ ἰδιαίτερη νομικὴ προσωπικότητα¹¹.

Εἶναι ἐνδεικτικὸ καὶ ἰδιαίτερος σημαντικὸ τὸ ὅτι καὶ οἱ νεώτεροι γνωστοὶ ὅσοι γέροντες Πορφύριος Μπαϊρακτάρης, Παῖσιος Ἐξνεπίδης καὶ Ἐπιφάνιος Θεοδωρόπουλος ἐπέλεξαν σταθερὰ καὶ μετὰ γνώσεως, αὐτὴ τὴ μορφή (ΝΠΙΔ) γιὰ τὶς ἰ. Μονῆς, τὶς ὁποῖες ἴδρυσαν. Ὁ τελευταῖος μάλιστα, μὲ τὴν δασιλεστατὴ γνώση τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου καὶ τὸ παροιμιῶδες ἐκκλησιαστικὸ φρόνημα ποὺ τὸν διέκρινε (“*ἀκραιφνέστατο τῆς Ἐκκλησίας κανονολόγο καὶ διαπρύσιο τῆς ἀληθείας κήρυκα*” τὸν ὀνόμασε πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν σὲ ἐπιστολῇ του μητροπολίτης τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος), σὲ ἐρώτηση κληρικοῦ, πνευματικοῦ του τέκνου, γιὰ τὴν προτίμησιν τὴν ἴδρυση Ἠσυχαστηρίου, ἀντὶ τῆς συνήθους Μονῆς, ἀπάντησε ἐπιγραμματικῶς: «*Διότι τὰ Ἠσυχαστήρια εἶναι τὰ*

¹⁰ Ἀρχιμ. Τίτου Ματθαϊάκη: “Ὁ Ὅσιος Νεκτᾶριος Κεφαλᾶς”, Μητροπολίτης Πενταπόλεως (1846-1920), σελ 65-67, 266-268, 283-285.

¹¹ Μαρία Τατάγια: Τὸ Νομικὸ Καθεστῶς τῶν Ἠσυχαστηρίων στὴν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, Ἀθήνα-Θεσ/νίκη 2005, σελ 15.

πραγματικά Μοναστήρια», ἐφ' ὅσον εἰς τὴν νομικὴν τῶν μορφῶν διασφαλίζονται κάλλιον τὰ θεμέλια τῶν ἀνὰ τοὺς αἰῶνας ἀκμασάντων Μοναστηρίων καὶ ἀκολούθως ἡ ἄσκησις ἀπροσκόπτου μοναχικοῦ βίου»¹².

Γιὰ τὸν ἴδιο προφανῶς λόγο ὀρισμένοι μητροπολίτες, ὄχι ἀπλῶς ἀποδέχθησαν, ἀλλὰ καὶ ὑπέδειξαν καὶ στήριξαν στὶς ἐπαρχίες τους τὴν ἴδρυση μοναστηρίων μὲ τὴν μορφή Ἑσυχαστηρίων (Ν.Π.Ι.Δ.).

Καὶ τὸ σημαντικότερο! Ἡ Ἱ. Σύνοδος, ὡς ὑπεύθυνη ἐκκλησιαστικὴ ἀρχή, δὲ σταμάτησε, σὲ ὄλο αὐτὸ τὸ διάστημα ἐνὸς αἰῶνος σχεδόν, καὶ παρὰ τὶς ἐκφραζόμενες ἐπιφυλάξεις καὶ ἀντιρρήσεις, νὰ ἐγκρίνει καὶ ἐπευλογεῖ τὴν ἴδρυση νέων ἱ. Ἑσυχαστηρίων.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Γουμενίσσης κ. Δημήτριος, στὴ γνωστὴ περὶ Ἑσυχαστηρίων εἰσήγησή του, δικαιολογεῖ τὴν προτίμηση ἰδρύσεως Ἑσυχαστηρίων ὡς Ν.Π.Ι.Δ, ἀντὶ τῆς ἰδρύσεως ἱ. Μονῶν Ν.Π.Δ.Δ ἀπὸ νέες ἀδελφότητες, ὡς ἀποτέλεσμα, μεταξὺ ἄλλων καὶ τῶν ἐξῆς αἰτίων:

- τῶν παρεμβάσεων τῆς Πολιτείας εἰς τὰ τῆς Ἐκκλησίας (ἀπὸ τοῦ 1833 καὶ ἐξῆς),
- τῆς πρόσφατης κρίσης τοῦ 1987 (μὲ τὸν περίφημο νόμο Τρίτση), ἡ ὁποία ἀπεδείκνυε τὴν ἐμμονὴ τῆς Πολιτείας στὴ λογικὴ του 1833 καὶ ἐξῆς¹³.
- τῆς προκυψάσης νέας ἐξελίξεως μὲ τὸ ΕΤΑΚ ἀναβαθμισμένο σὲ βάρος τῆς ἐπικρατοῦσης θρησκείας καὶ τῶν Ν.Π.Δ.Δ. (ἄρα καὶ τῶν Μονῶν)¹⁴.

(Αὐτὰ ἔγραφε ὁ Σεβ. Γουμενίσσης τὸ 2010).

Ὅπως ἀβίαστα ἐξάγεται ἀπὸ τὰ προλεχθέντα, τὰ κανονικῶς καὶ νομίμως ἰδρυθέντα καὶ λειτουργοῦντα ἐντὸς τῆς δικαιοδοσίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἱερὰ Ἑσυχαστήρια, δὲν εἶναι νεόκοπα μορφώματα δυτικῆς ἢ οἰασδῆποτε ἄλλης ἐπιδράσεως, ἀλλὰ ἀποτελοῦν κανονικώτατη μορφή ὀρθοδόξων ἱερῶν Μονῶν, χωρὶς τὶς ἀλλοιώσεις καὶ

¹² Ἐγγραφοῦς Μαρτυρία Ἱ. Ἑσυχαστηρίου Κεχαριτωμένης ἀπὸ 5-3-2012.

¹³ Με τὸ «νόμο Τρίτση», ἀντίθετα πρὸς τὸ Σύνταγμα καὶ τὸ Δίκαιο διεθνῶν συμβάσεων, ἐγίνε προσπάθεια νὰ δημευθεῖ στὴν οὐσία ἡ περιουσία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (καὶ τῶν Ἱ. Μονῶν ἐπομένως) καὶ νὰ διοικηθεῖ ἡ Ἐκκλησία κατὰ τὸ πρότυπο τῶν κομμουνιστικῶν (λαϊκῶν) δημοκρατιῶν.

Ὁ νόμος αὐτός δὲν μποροῦσε νὰ θίξει τὴν περιουσία καὶ τὴν διοίκηση τῶν ἱ. Ἑσυχαστηρίων ὡς Ν.Π.Ι.Δ., ἀνεξαρτήτων καὶ αὐτοτελῶν.

(Βλ. Γ. Ἀρβανίτη, Παρατηρήσεις καὶ ἐπὶ τῶν σχεδίων Κανονισμοῦ..., Α₂ «Ἰδιωτικοποιήσεις τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Νομικῶν Προσώπων», σελ 2 κ. ἐξ.)

Μιὰ νέου τύπου Βαυαροκρατία εἶναι πάντοτε ἐνδεχόμενο νὰ ἐνσκήψει. Τὸ Ἑλληνικὸ Κράτος δὲν φαίνεται νὰ παραιτεῖται ἀπὸ τὶς βλέψεις του γιὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν περιουσία (αὐτὴν ποῦ ἀπέμεινε) καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν διοίκηση. Ἐνας νέος «νόμος Τρίτση» μπορεῖ ἀνὰ πάσα στιγμή νὰ προκύψει καὶ νὰ βρεθοῦμε σὲ δύσκολη θέση.

Γι' αὐτὸ, ὅ,τι μποροῦμε νὰ διασφαλίσουμε, ἄς τὸ διασφαλίσουμε.

¹⁴ Σεβ. Μητρ. Γουμενίσσης κ. Δημητρίου: Εἰσήγησις περὶ τῶν Ἱ. Ἑσυχαστηρίων, σελ 2 (2010).

έπεμβάσεις που έπιβλήθηκαν στις λοιπές ι. Μονές τής Ελλάδος από τη Βαυαροκρατία και μετά.

Μετά πολλής ικανοποιήσεως διαπιστώνουμε, ιδίως τόν τελευταῖο καιρό, ὅτι ἡ Ἱερά Σύνοδος βεβαιώνει τήν κανονικότητα τῶν ι. Ἡσυχαστηρίων και τήν ὀργανική θέση τους μέσα στό σῶμα τής Ἐκκλησίας. Αυτό φανερόνει και ἡ φροντίδα για τήν ὅσο τὸ δυνατόν καλύτερη διατύπωση τοῦ γενικοῦ Κανονισμοῦ πού τὰ ἀφορᾷ, μέ ἀποκορύφωμα τήν σημερινή ἡμερίδα, καθὼς και τὸ ὅτι για πρώτη φορά, ἀπ' ὅσο γνωρίζω, ὄρισε ὡς τακτικό μέλος τής Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τοῦ Μοναχικοῦ Βίου, ἡγούμενο ἱεροῦ Ἡσυχαστηρίου.

Μετά τήν ἀναγκαία αὐτὴ ἀναφορά στήν ἱστορία και τήν κανονική θέση τῶν ι. Ἡσυχαστηρίων ἐντός της Ἐκκλησίας τής Ελλάδος, ἄς προχωρήσουμε στό σχολιασμό τῶν σχεδίων τοῦ Νέου Κανονισμοῦ.

Μετά ἀπὸ πρόταση τής Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τοῦ Μοναχικοῦ Βίου, ἡ Διαρκῆς Ἱ. Σύνοδος ἀπέστειλε, κατὰ τὸν μήνα Μάιο τοῦ προηγούμενου ἔτους, 2011 στὰ ἱερά Ἡσυχαστήρια τής Ἐκκλησίας τής Ελλάδος τὰ προτεινόμενα σχέδια Γενικοῦ Κανονισμοῦ περὶ τῶν ι. Ἡσυχαστηρίων:

α) Τὸ ὑπὸ τῆς ὡς ἄνω Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς συνταχθέν, κατόπιν εἰσηγήσεως τοῦ καθηγητοῦ κ. Σ. Κοντογιάννη (ἐφ' ἐξῆς σχέδιο Α΄).

β) Τὸ ὑπὸ τῆς εἰδικῆς Ἐπιτροπῆς Νομοτεχνικῆς Ἐπεξεργασίας τοῦ ὡς ἄνω κανονισμοῦ, ὑπὸ τὸν Σέβ. Μητροπολίτην Γουμένισσης κ. Δημήτριον προταθέν (ἐφ' ἐξῆς σχέδιο Β΄),

«προκειμένου ἵνα καταθέσουν ἐγγράφως οἱ Προεστῶτες τῶν ι. Ἡσυχαστηρίων τὰς ἀπόψεις των. Αἱ ἀπόψεις αὐταὶ θὰ ἀποτελέσουν θέματα εἰσηγήσεων και συζητήσεων εἰς τὴν ἡμερίδα τῶν Ἱερῶν Ἡσυχαστηρίων, ἡ ὁποία προσεχῶς θὰ πραγματοποιηθεῖ τῇ ἐγκρίσει τῆς Ἱερᾶς Συνόδου (Συνοδ. Ἐγγραφο 2001/2-5-2011)».

Στὴν ἀρμόδια Συνοδικὴ Ἐπιτροπὴ ἐπὶ τοῦ Μοναχικοῦ Βίου διαβιβάστηκαν ἀπαντήσεις ἐκ μέρους 8 ἱερῶν Ἡσυχαστηρίων (ἐπὶ συνόλου 67) (Ἐπάρχουν πληροφορίες ὅτι ἀπάντησαν περισσότερα Ἡσυχαστήρια. Οἱ ἀπαντήσεις αὐτὲς ὁμως –ἄγνωστο γιατί- δὲν ἔφθασαν στήν ἐπιτροπή).

Τὰ σχετικὰ κείμενα, τῶν ὁποίων ἔλαβε γνώση ἡ Ἐπιτροπὴ εἶναι τὰ ἐξῆς:

A. Οἱ δύο ἀρχικὲς προτάσεις περὶ τοῦ Κανονισμοῦ:

1. Τὸ ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τοῦ Μοναχικοῦ Βίου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος προτεινόμενο σχέδιο Κανονισμοῦ περὶ τῶν Ἱερῶν Ἠσυχαστηρίων (σχέδιο Α΄).
2. Τὸ ὑπὸ τῆς Εἰδικῆς Ἐπιτροπῆς Νομοτεχνικῆς Ἐπεξεργασίας προτεινόμενο σχέδιο Κανονισμοῦ (σχέδιο Β΄).

Β. Οἱ παρατηρήσεις ποὺ διατυπώθηκαν ὑπὸ τῶν Ἱερῶν Ἠσυχαστηρίων (κατὰ σειρὰ ἡμερομηνίας παραλαβῆς τοῦ κειμένου):

1. Ἱεροῦ Ἠσυχ. Μοναζουσῶν «Εὐαγγελιστῆς Ἰωάννης ὁ Θεολόγος» (Βασιλικὰ Θεσσαλονίκης)
τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Κασσανδρείας.
2. Ἱεροῦ Ἠσυχ. Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ Κουφαλίων
τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Ἐδέσσης-Πέλλης-Ἀλμωπίας.
3. Ἱεροῦ Ἠσυχαστηρίου Παναγίας τῶν Βρυούλων
τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν.
4. Ἱεροῦ Ἠσυχαστηρίου «Ἀναστάσιος Χριστοῦ»
τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Πειραιῶς.
5. Ἱερῶν Ἠσυχαστηρίων (ἀπὸ κοινῶ):
α) Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου - Θεολόγου
β) Τιμίου Προδρόμου
γ) Ἁγίου Ἀρσενίου τοῦ Καππαδόκου
δ) Ὁσίου Ἰωάννου τοῦ Ρώσσου
τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Κασσανδρείας.
6. Ἱεροῦ Ἠσυχαστηρίου Κεχαριτωμένης Θεοτόκου
τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Ὑδρας, Σπετσῶν καὶ Αἰγίνης.
7. Βασιλείου Ε. Νικοπούλου, Ἐπιτίμου Προέδρου τοῦ Ἀρείου Πάγου, “Γνωμοδότηση” (τὴν συνυπέβαλαν μαζὶ μὲ τὰ ὑπομνήματά τους τὰ ἱερὰ Ἠσυχαστήρια τῶν Ἱ. Μητροπόλεων Κασσανδρείας καὶ Ἐδέσσης).

Τὰ παραπάνω διαβιβάσθηκαν ἀρμοδίως στὴ Συνοδικὴ ἐπιτροπὴ ἐπὶ τοῦ Μοναχικοῦ Βίου καὶ διανεμήθηκαν στὰ μέλη αὐτῆς.

Γ. Κείμενα, τὰ ὁποῖα κατετέθησαν στὴν ἐπιτροπὴ ἐπὶ τοῦ Μοναχικοῦ Βίου ὑπὸ τῶν συνταξάντων:

1. Παναγ. Μπούμη, Ὁμοτ. Καθηγητοῦ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Πανεπ. Ἀθηνῶν, “Ἀρχὲς γιὰ τὴν Ἰδρυση καὶ Λειτουργία Ἠσυχαστηρίων”.
2. Τοῦ αὐτοῦ: “Σχέδιο Κανονισμοῦ περὶ τῶν Ἠσυχαστηρίων”.
3. Σπυρίδωνος Δ. Κοντογιάννη, Ὁμοτ. Καθηγητοῦ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Πανεπ. Ἀθηνῶν, Παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ

Σχεδίου Κανονισμού “Περὶ τῶν ἐν Ἑλλάδι Ὁρθοδόξων ἱερῶν Ἑσυχαστηρίων” (ἀφοροῦν στὸ β΄ σχέδιο).

Δ. Ἄλλα ἐνδιαφέροντα κείμενα:

1. Γεωργίου Π. Ἀρβανίτη, Προέδρου Ἐφετῶν ἐν συντάξει “Παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν Σχεδίων Κανονισμού περὶ ἱερῶν Ἑσυχαστηρίων”.
2. Ἱεροῦ Ἑσυχαστηρίου Γενεσίου Θεοτόκου Πανοράματος Θεσσαλονίκης’.

Οἱ ἀπόψεις καὶ παρατηρήσεις τῶν ἱ. Ἑσυχαστηρίων, μελετήθηκαν ἀπὸ εἰδικὴ ὑποεπιτροπὴ, ποὺ συγκροτήθηκε γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτό, μὲ πρόεδρο τὸ Σεβ. Μητροπολίτη Καστορίας κ.Σεραφεῖμ.

Ἀξίζει νὰ σημειωθεῖ, ὅτι ὁ Σεβασμιώτατος Πρόεδρος, κατὰ τὴν ἔναρξιν τῆς συνεδρίας τῆς ὑποεπιτροπῆς, ἐξέφρασε ὡς πρώτη καὶ βασικὴ τοῦ θέσης τὴν ἄποψη ὅτι πρέπει νὰ γίνουν ἀποδεκτὲς οἱ παρατηρήσεις καὶ νὰ ἰκανοποιηθοῦν ὅλα τὰ αἰτήματα-προτάσεις τῶν ἱερῶν Ἑσυχαστηρίων.

Ὡς βάση τῆς συζητήσεως, σύμφωνα μὲ τὴν κρίσιν τῆς ὑποεπιτροπῆς, παρέμεινε τὸ σχέδιο Α΄, (τὸ ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τοῦ Μοναχικοῦ Βίου προτεινόμενο). Οἱ διατάξεις του, διατυπωμένες μὲ σαφῆ, ἀλλὰ καὶ ἀπλούστερο τρόπο, διατηροῦν περισσότερο τὸ χαρακτήρα «πλαισίου» καὶ ἐγείρουν λιγότερες ἀντιρρήσεις καὶ ἐπιφυλάξεις.

Πολλὲς ἀπὸ τὶς ἐπεξηγήσεις ποὺ ἔχουν διατυπωθεῖ στὸ σχέδιο Β εἶναι χρήσιμες, ἄλλες ὅμως ἐγείρουν ἀμφισβητήσεις καὶ προβληματισμούς. Ἀξιόλογα ἐπ’ αὐτοῦ ἐπιχειρήματα καταγράφονται στὰ ὑπομνήματα τῶν ἱ. Ἑσυχαστηρίων, καθὼς καὶ στὶς «Παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ Σχεδίου Κανονισμού» τοῦ Καθηγητοῦ κ. Σπ. Δ. Κοντογιάννη.

Τὰ συμπεράσματα τῆς ὑποεπιτροπῆς παρουσιάσθηκαν καὶ συζητήθηκαν σὲ εἰδικὴ συνεδρία τῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τοῦ Μοναχικοῦ Βίου.

Στὴ συνεδρία αὐτὴ διαμορφώθηκε τὸ «Προτεινόμενον Σχέδιον Κανονισμού περὶ τῶν ἱερῶν Ἑσυχαστηρίων», προκειμένου νὰ συζητηθεῖ στὴν παροῦσα ἡμερίδα.

Παρατηρήσεις καὶ προτάσεις ἐπὶ τοῦ Προτεινομένου Σχεδίου Κανονισμού περὶ ἱ. Ἑσυχαστηρίων.

- Α. Ὁ ὑπὸ ψήφισιν Κανονισμὸς πρέπει νὰ εἶναι ἐναρμονισμένος:
1. Μὲ τὴ σχετικὴ ἐξουσιοδοτικὴ διάταξιν τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου (ἄρθρο 39, παρ. 10), ἡ ὁποία ὀρίζει ὅτι: «Διὰ κανονιστικῶν

ἀποφάσεων τῆς Διαρκoῦς Ἱ. Συνόδου, ἐγκρινομένων ὑπὸ τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας καὶ δημοσιευομένων διὰ τῆς ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως, θεσπίζονται τὰ πλαίσια λειτουργίας τῶν ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος Ὁρθόδοξων Ἡσυχαστηρίων, ἅτινα ἰδρύνονται ὡς νομικὰ πρόσωπα ἰδιωτικοῦ δικαίου κατὰ τὰς κειμένας διατάξεις καὶ λειτουργοῦν ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἰδρυτικοῦ αὐτῶν κανονισμοῦ».

Ὁ ὑπὸ ἔκδοσιν Κανονισμὸς ὀφείλει ἐπομένως νὰ περιλάβει ρυθμίσεις μέσα στὰ ὅρια καὶ τὶς κατευθύνσεις ποῦ διαγράφει ἡ ἐξουσιοδοτικὴ διάταξη καὶ ὀλόκληρος ὁ νόμος ποῦ τὴν περιέχει, δηλαδή:

- Τὰ Ἡσυχαστήρια εἶναι νομικὰ πρόσωπα ἰδιωτικοῦ δικαίου.
  - Τὰ Ἡσυχαστήρια διακρίνονται σαφῶς ἀπὸ τὶς ἰ. Μονὲς Δημοσίου δικαίου.
  - Λειτουργοῦν ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἰδρυτικοῦ τους κανονισμοῦ¹⁵ (καὶ ὄχι βάσει κρατικῆς νομοθεσίας).
2. Μὲ τοὺς ἱεροὺς Κανόνες καὶ τὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησιαστικὴ Παράδοση, τὰ ὁποῖα διασφαλίζουν «τὸ αὐτοδιοίκητον» τῶν ἐντὸς τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ σώματος λειτουργούντων Μοναστικῶν Καθιδρυμάτων.
3. Μὲ τὶς διατάξεις τοῦ Συντάγματος καὶ τοὺς Νόμους τοῦ Κράτους, ὥστε νὰ διασφαλισθεῖ ἡ βιωσιμότητα τοῦ Κανονισμοῦ καὶ νὰ μὴν καταπέσει ἢ ἀκυρωθεῖ ὡς ἀντισυνταγματικός¹⁶.

Β. Ὁ νέος Κανονισμὸς θὰ διέπει τὰ Ἡσυχαστήρια, τὰ ὁποῖα θὰ ἰδρύνονται ἀπὸ τῆς ἰσχύος του καὶ ἐξῆς. Ὅσα ἔχουν ἤδη ἰδρυθεῖ κανονικῶς καὶ νομίμως, θὰ ἐξακολουθήσουν νὰ διέπονται ἀπὸ τὴν ἰδρυτικὴ τους πράξη, τὸν ἐγκεκριμένο ἰδρυτικὸ Κανονισμὸ τους (καταστατικὸ) καὶ τὴν ἐγκριτικὴ ἐκκλησιαστικὴ καὶ κρατικὴ πράξη, τὰ ὁποῖα ἐδράζονται:

- Ἐπὶ τῆς ρητῶς ἐκπεφρασμένης καὶ ἀμετάκλητης βουλήσεως τῶν ἰδρυτῶν,
- ἐπὶ τῆς κανονικῶς παρασχεθείσης Ἐκκλησιαστικῆς ἐγκρίσεως καὶ εὐλογίας (ὑπὸ τοῦ οἰκείου Μητροπολίτου καὶ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου),
- ἐπὶ τοῦ νομίμως ἐκδοθέντος καὶ ἔχοντος στὴ συγκεκριμένη περίπτωση ἰσχὴν νόμου βασιλικοῦ ἢ προεδρικοῦ διατάγματος¹⁷.

¹⁵ Βλ. Σπ. Δ. Κοντογιάννη: Παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ Σχεδίου Κανονισμοῦ. Β.Ε. Νικοπούλου, Γνωμοδότηση, σελ 3.

¹⁶ Ὑπόμνημα Ἱ. Ἡσυχαστηρίου Κεχαριτωμένης, σελ 1-2

¹⁷ Ὑπόμνημα Ἱ. Ἡσυχαστηρίου Ἀναστάσιος Χριστοῦ, σελ 1.

- ἐπὶ τῆς διατάξεως τοῦ Συντάγματος (ἄρθρον 109), τὸ ὁποῖο ὀρίζει τὸ ἀμετάβλητόν της βουλήσεως καὶ τῶν ὄρων διαθήκης ἢ δωρεᾶς ὑπὲρ κοινωφελοῦς σκοποῦ.

Οἱ ὅροι αὐτοὶ κατὰ τὸ Σύνταγμα εἶναι δεσμευτικοὶ καὶ ἐπομένως, οὔτε ἐμμέσως, οὔτε ἀμέσως μποροῦν νὰ τροποποιηθοῦν διὰ κανονιστικῆς πράξεως¹⁸.

Γ. Ἐπὶ τῶν ἄρθρων τοῦ Προτεινομένου Κανονισμοῦ ἐπισημαίνονται καὶ προτείνονται τὰ ἑξῆς:

Ἄρθρο 1ο

«Τὰ προβλεπόμενα εἰς τὸ ἄρθρον 39 παρ. 10 τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (Ν. 590/1977) Ἑσυχαστήρια ἰδρύονται ὡς νομικὰ πρόσωπα ἰδιωτικοῦ δικαίου μὴ κερδοσκοπικοῦ χαρακτήρος, κατὰ τὰς κειμένας διατάξεις, συνιστοῦν Ἱ. Μονὴν κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ ἄρθρου 39 παρ. 1 τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου καὶ λειτουργοῦν ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἰδρυτικοῦ αὐτῶν Κανονισμοῦ».

Ἐκ μέρους ὀρισμένων ἱ. Ἑσυχαστηρίων, καθὼς καὶ ἐξ ἐνὸς ἀπὸ τὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς Μοναχικοῦ Βίου ἐκφράσθησαν ἐπιφυλάξεις σχετικὰ μὲ τὴ διατύπωση, ὅτι τὰ Ἑσυχαστήρια «συνιστοῦν ἱερὰν Μονὴν, κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ ἄρθρου 39 παρ. 1 τοῦ Κ.Χ.».

Θεωρεῖται ὡς ἐνδεχόμενο ἡ διατύπωση αὐτὴ νὰ προξενήσῃ σύγχυση μεταξὺ ἱερῶν Μονῶν Δημοσίου Δικαίου καὶ ἱ. Ἑσυχαστηρίων.

Χωρὶς ἀμφισβήτηση ὁ Κ.Χ. διαστέλλει σαφῶς τὶς ἱερὲς Μονές (Ν.Π.Δ.Δ.) ἀπὸ τὰ ἱερὰ Ἑσυχαστήρια (Ν.Π.Ι.Δ.). Ἡ διαστολὴ αὐτὴ ἀφορᾷ ὅπωςδήποτε τὴ νομικὴ ὑπόσταση, τὶς κατὰ νόμον σχέσεις καὶ τὰ ὅσα αὐτὰ συνεπάγονται γιὰ τὸν κάθε τύπο μοναστικοῦ καθιδρύματος. Ὁ σκοπὸς ὅμως καὶ τῶν δύο τύπων ὄντως συμπίπτει. Οἱ μοναχοὶ ὅλων τῶν Μοναστηρίων οἰουδήποτε τύπου ἔχουν ἓνα καὶ τὸν αὐτὸ σκοπὸ, τὴν κατὰ Χριστὸν ζωὴ, μὲ τὴν τήρηση τῶν εὐαγγελικῶν ἐντολῶν, τῶν μοναχικῶν ἐπαγγελιῶν καὶ τὴ συμμόρφωση πρὸς τοὺς κανόνες ποὺ διέπουν τὴν Ἀγγελικὴ Πολιτεία, ὅπως τοὺς παρέδωσαν οἱ θεοφόροι Πατέρες¹⁹.

Εἶναι ἐπίσης ἐκτὸς κάθε ἀμφισβήτησεως τὸ ὅτι ἡ πρόθεση καὶ βούληση τῶν ἰδρυτῶν τῶν ἱ. Ἑσυχαστηρίων ἦταν (καὶ εἶναι) νὰ συστήσουν ἱ. Μονές, σύμφωνα μὲ τὴν ἀπὸ αἰώνων μοναστικὴ καὶ ἐκκλησιαστικὴ παράδοση, καθὼς οἱ ἱ. Κανόνες ὀρίζουν. Αὐτὸ φαίνεται ξεκάθαρα στὰ σχετικὰ κείμενα τῶν ἀγ. Νεκταρίου, ἀρχιμ. Ἐπιφανίου Θεοδοροπούλου, γέροντος Παϊσίου κ.ἄ.

¹⁸ Γεωργ. Ἀρβανίτης: Παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν Σχεδίων Κανονισμοῦ, σελ 4-5.

¹⁹ Ὑπόμνημα Ἱ. Ἑσυχαστηρίου Κεχαριτωμένης, σελ 2.

Εἶναι ὅμως ἐπίσης σαφέστατη καὶ ρητῶς ἐκπεφρασμένη ἡ βούλησή τους νὰ διασφαλίσουν τὴ διοικητικὴ καὶ διαχειριστικὴ αὐτοτέλεια τῶν μονῶν αὐτῶν (τὸ αὐτοτελές, αὐτοδιοίκητον καὶ ἀνεξάρτητον). Αὐτὴν τὴν αὐτοτέλεια, τὴν ὁποία ὅπως δείξαμε στὸ α΄ μέρος τῆς εἰσηγήσεώς μας, ἀπολάμβαναν ὅλες οἱ Ἱ. Μονές, μέχρις ὅτου ἄρχισαν οἱ παρεμβάσεις τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους ἀπὸ τοῦ ἔτους 1833 καὶ ἐξῆς.

Οἱ παρεμβάσεις αὐτὲς περιόρισαν στὸ ἐλάχιστο τὴν αὐτοτέλεια αὐτὴ, κάποτε μάλιστα καὶ τὴν κατέλυσαν.

Ἦδη σύμφωνα μὲ τὸν Κ.Χ. οἱ ἱερὲς Μονές εἶναι Νομικὰ Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου (ἄρθρο 1,4), γιὰ τὰ ὁποῖα μεταξὺ ἄλλων ἰσχύουν καὶ τὰ ἐξῆς:

α) μποροῦν νὰ ἰδρυθοῦν, συγχωνευθοῦν, ἀκόμη καὶ νὰ διαλυθοῦν μὲ προεδρικὸ διάταγμα ποῦ ἐκδίδεται μετὰ σύμφωνον γνώμην τοῦ ἐπιχωρίου ἀρχιερέως καὶ ἔγκρισιν τῆς Δ.Ι.Σ, προτάσει τοῦ Ὑπουργοῦ Ἑθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων (ἄρθρο 39, πάρ. 3). (Κανένας λόγος δὲν γίνεται γιὰ τὴν θέση τῶν ἐγκαταβιούντων σὲ αὐτὰ μοναχῶν σὲ περίπτωση π.χ. συγχωνεύσεως ἢ διαλύσεως).

β) Ἐὰν ἡ ἀδελφότητα μειωθεῖ κάτω τῶν 5 ἐγκαταβιούντων ἀδελφῶν, ὁ ἡγούμενος καὶ τὰ μέλη τοῦ ἡγουμενοσυμβουλίου ὀρίζονται ὑπὸ τοῦ ἐπιχωρίου ἀρχιερέως (ἄρθρο 39, πάρ. 3).

γ) «Οἱ ἀποφάσεις τῶν μοναστικῶν συμβουλίων εἶναι προπαρασκευαστικοῦ χαρακτήρα καὶ ἔχουν ἰσχὴ μόνον, ἐφόσον ἐπικυρωθοῦν ἀπὸ τὴν ἀνωτέρα ἐκκλησιαστικὴ ἀρχή»²⁰.

Μετὰ τίς διατυπώσεις αὐτὲς γίνονται φανεροὶ οἱ λόγοι γιὰ τοὺς «ὁποίους ἢ νομικὴ διασφάλιση τοῦ κανονικοῦ «αὐτοδιοίκητου» τῶν ἱ. Ἠσυχαστηρίων καθίσταται ἐφικτὴ σύμφωνα μὲ τοὺς ἰσχύοντες στὸ Ἑλληνικὸ Κράτος νόμους, μόνο διὰ τῆς ἰδρύσεως καὶ λειτουργίας αὐτῶν ὡς Νομικῶν Προσώπων Ἰδιωτικοῦ Δικαίου, μὲ τὸν ἀποσαφηνιστικὸ χαρακτηρισμὸ ὡς αὐτοτελῶν, αὐτοδιοικήτων καὶ ἀνεξαρτητῶν.

Δὲν πρέπει ὅμως νὰ μᾶς διαφεύγει ὅτι, πέρα ἀπὸ τοὺς νόμους, οἱ ἐγκαταβιούντες στὰ ἱ. Ἠσυχαστήρια ἐπιθυμοῦν καὶ ἐπιλέγουν ἐν πλήρει συνειδήσει τὴν κανονικὴ τους ἐξάρτηση ἀπὸ τὸ Ἐκκλησιαστικὸ Σῶμα, ζητοῦν καὶ λαμβάνουν τὸ μοναχικὸ σχῆμα κατὰ τὰ μοναχικὰ θέσμια, ἐξαιτοῦνται καὶ θέλουν τὴν κανονικὴ εὐλογία, καθὼς καὶ τὴν πνευματικὴ ἐποπτεία καὶ προστασία τοῦ ἐπισκόπου²¹, γι' αὐτὸ καὶ αὐτοβούλως καὶ ἐλευθέρως ὑπάγονται σὲ αὐτὸν «μὴ ἐκ τινος ἀνάγκης ἢ βίας».

²⁰ Ἀρχιμ. Κων/νου Ραμιώτη, «Ἡ Ἐκκλησία μέσα στὴν Ἑλληνικὴ Πολιτεία», Ἀθήνα, 1977, σελ 215.

²¹ Κανὼν Δ΄ τῆς 4^{ης} Οἴκουμ. Συνόδου
Κανὼν Η΄ τῆς αὐτῆς.

Ἡ μοναχική παράδοση καὶ οἱ ἰ. Κανόνες δὲν ἀναγνωρίζουν μοναχική ιδιότητα ἐκτὸς μοναστηρίου, μὲ ὅ,τι αὐτὸ σημαίνει κατὰ αὐτοὺς, (ἄς θυμηθοῦμε τὴν ὑπόσχεση ποὺ δώσαμε ὡς μοναχοὶ κατὰ τὴν ἀκολουθία τῆς κουρᾶς, ὅταν ἀπαντήσαμε στὸ ἐρώτημα «Παραμένεις ἐν τῷ Μοναστηρίῳ καὶ τῇ ἀσκήσει, ἕως ἐσχάτης σου ἀναπνοῆς;»).

Θρησκευτικὲς καὶ ὀρθόδοξες κατὰ πάντα ἐνώσεις μποροῦν νὰ ἰδρύνονται καὶ νὰ αὐτοτιτλοφοροῦνται ὅπως θέλουν, ὄχι ὅμως μὲ μοναχική τάξη καὶ μοναχικὸ σχῆμα, τὰ ὁποῖα προϋποθέτουν εἰδικὴ ἐκκλησιαστικὴ διαδικασία.

Ὁ ὅρος Ἑσυχαστήριον, καθιερώθηκε, ὄχι γιὰ νὰ σημάνει κάτι καινούριο, διαφορετικὸ ἀπὸ ἐκεῖνο ποὺ ἡ ἐκκλησιαστικὴ παράδοση ὀνομάζει μονή, ἀλλὰ, γιὰ νὰ ἐκφράσει τὴ νομικὴ ἔννοια «Ἰ. Μονὴ Ἰδιωτικοῦ Δικαίου». Στὸν ἰσχύοντα κανονισμό «Περὶ τῶν ἐν Ἑλλάδι Ὀρθοδόξων Μονῶν καὶ Ἑσυχαστηρίων» (39/12-6-1972), στὸ ἄρθρο 5 ἀναγράφεται: «Ἰ. Μοναὶ Ἰδιωτικοῦ Δικαίου (Ἑσυχαστήρια)». Κατὰ τοῦτο, ὡς πρὸς τὴ νομικὴ του ὑπόσταση, διακρίνεται τὸ Ἑσυχαστήριον (Ἰδιωτικοῦ Δικαίου) ἀπὸ τὶς ἰ. Μονὲς (Δημοσίου Δικαίου).

Ἐὰν ὡστόσο ὑπάρχουν ἐπιχειρήματα γιὰ ἐνδεχόμενη σύγχυση στὶς κατὰ νόμον σχέσεις κι ἐφ' ὅσον ἡ φράση: «...συνιστοῦν ἱερὰν Μονὴν κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ ἄρθρου 39 παρ. 1 τοῦ Κ.Χ.» σημαίνει κάτι, αὐστηρῶς καθορισμένο γιὰ τὸ Νόμο, θὰ μποροῦσε νὰ ἀντικατασταθεῖ ἡ φράση αὐτή, μὲ τὴ φράση: «...καὶ συνιστοῦν Ἰ. Μονὴν (ἢ ...συνιστοῦν Μοναστήριον²²) κατὰ τὰ ὀριζόμενα ὑπὸ τῶν Ἱερῶν Κανόνων».

Στὸ τέλος τοῦ ἄρθρου εἶναι ἀπαραίτητο νὰ προστεθεῖ τὸ ὀριζόμενο ὑπὸ τοῦ Κ.Χ. «...καὶ λειτουργοῦν, (ἐννοεῖται “ἕκαστον”), ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἰδρυτικοῦ αὐτῶν Κανονισμοῦ».

Ἄρθρο 2ο

«Τὰ Ἑσυχαστήρια ἰδρύνονται μετὰ σύμφωνον γνώμην τοῦ ἐπιχωρίου Ἀρχιερέως καὶ τελοῦν ὑπὸ τὴν πνευματικὴν αὐτοῦ προστασίαν».

Σὲ ὅλα σχεδὸν τὰ ὑπομνήματα τῶν ἰ. Ἑσυχαστηρίων ὑπάρχει ἡ παρατήρηση ὅτι ἡ ἀνωτέρω διατύπωση εἶναι προτιμότερη ἀπὸ ὅποιαδήποτε ἄλλη, ὡς ἀπολύτως σαφὴς καὶ παραπέμπουσα στὸ δ' Κανόνα τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου:

Ἀπὸ νομικὴ ἄποψη ἡ διάταξη αὐτὴ ἐλέγχεται ὡς προσκρούουσα στὸ ἄρθρο 12 παρ. 1 τοῦ Συντάγματος, τὸ ὁποῖο ὀρίζει ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται ἡ διὰ νόμου ἐξάρτηση τῆς ἀσκήσεως τοῦ δικαιώματος τῆς συστάσεως ἐνώσεων καὶ μὴ κερδοσκοπικοῦ χαρακτήρα σωματείων ἀπὸ

²² Ὁ ὅρος «Μοναστήριον» εἶναι ὁ συνήθης στὶς σχετικὲς διατυπώσεις τῶν ἱερῶν Κανόνων.

προηγούμενη άδεια», όποτε ό Κανονισμός εκτίθεται σέ κίνδυνο άντισυνταγματικότητας²³.

Έφ' όσον όμως οί ιδρύοντες Ήσυχαστήριο επιλέγουν τή σύσταση «μοναστηρίου», σύμφωνα με όσα αναφέραμε στον σχολιασμό του προηγούμενου άρθρου (1), ή σύμφωνος γνώμη του επισκόπου είναι θεμελιώδες στοιχείο οίασδήποτε μορφής μοναστικού καθιδρύματος, τό όποιο έντάσσεται κανονικώς στο έκκλησιαστικό σώμα και οί έγκαταβιοϋντες σέ αυτό λαμβάνουν τό μοναχικό σχήμα.

Έπομένως, ή έν λόγω διάταξη ισχύει μόνο για εκείνους που έλευθέρως και έκουσίως επιλέγουν να ύπαχθουν στην πνευματική δικαιοδοσία του επιχωρίου άρχιερέως, του όποιου την άδεια ζητούν²⁴.

Η διάταξη αυτή δέν έμποδίζει όποιουσδήποτε άλλους να συνιστούν θρησκευτικές ένώσεις, χωρίς να δεσμεύονται (ή να αυτοδεσμεύονται) από όσα ή έκκλησιαστική – μοναχική τάξη όρίζει.

Άρθρο 3ο

«Σκοπός των Ήσυχαστηρίων είναι ή έν κοινοβιακή πολιτεία αδιάλειπτος του έν Τριάδι Θεού δοξολογία, ή δια λειτουργικων και κατ' ιδίαν προσευχων, δια συνεχους κατα Θεόν ασκήσεως και έν αγίαις διακονίαις νέκρωσις των παθων των έν αυτοις ένασκούμενων και ή ύπ' αυτων τελεία βίωσις της κατα Θεόν έν Χριστώ Ήησοϋ μυστικής ζωής, οδηγούσης εις ψυχικήν αυτων σωτηριαν και θέωσιν».

Παραμένει ως έχει, δε διατυπώθηκαν παρατηρήσεις.

Άρθρο 4ο

«Η όργάνωσις και προαγωγή του πνευματικού βίου των Ήσυχαστηρίων και ή διοικήσις αυτων καθορίζονται δια του ιδρυτικού Κανονισμού, συμφώνως προς τους ιερούς κανόνες, τας μοναστικές παραδόσεις και τους νόμους του Κράτους. Ο Ήδρυτικός Κανονισμός διαλαμβάνει ύποχρεωτικώς περι τής έπωνυμίας του Ήσυχαστηρίου, τής έδρας, του σκοπου, τής διοικήσεως, των μελων, τής διαλύσεως και τής τύχης τής περιουσίας αυτων».

Από μέρος όρισμένων Ήσυχαστηρίων εκφράζεται ή γνώμη ότι πρέπει να αντικατασταθεί ό όρος έπωνυμία με τον όρο όνομασία, ως πλέον κατάλληλος για τα Ήσυχαστήρια και έν γενει τις ί. Μονές.

²³ Βασ. Νικοπούλου: «Γνωμοδότηση», σελ. 5 κ. έξής.

²⁴ Γ. Άρβανίτη, Παρατηρήσεις επί των Σχεδίων Κανονισμού, 24-8-11, σελ 7.

Ἄν ὑπάρχει σοβαρὸς λόγος γι' αὐτὴ τὴν ἀλλαγὴ, ἅς εἰπωθεῖ κατὰ τὴν συζήτηση ποὺ θὰ ἐπακολουθήσει.

Πάντως ἡ ἔννοια τῆς ἐπωνυμίας συναντᾶται στὴν παράδοση σὲ σχέση μετὰ τὰ ἱερὰ Μοναστήρια: π.χ. στὸ βίο τοῦ ἁγ. Γερασίμου τοῦ ἐν Κεφαλληνίᾳ διαβάζουμε: «..Μετὰ δὲ ταῦτα ὠκοδόμησε ὁ Ὅσιος καὶ κελλία διάφορα καὶ περίφραγμα εἰς αὐτά, καὶ Μοναστήριον τέλειον κατέστησεν, ἐπὶ νόμασε δὲ τοῦτο «Νέαν Ἱερουσαλήμ»²⁵.

Ἄρθρο 5ο

«Ὁ ἰδρυτικὸς κανονισμὸς καὶ αἱ τροποποιήσεις αὐτοῦ ὑποβάλλονται εἰς τὸν οἰκεῖον Μητροπολίτην, πρὸς βεβαίωσιν ὅτι τυγχάνουν σύμφωνοι πρὸς τοὺς ἱεροὺς κανόνας, τὰς μοναστικάς παραδόσεις καὶ τοὺς νόμους τοῦ κράτους. Ἐν διαφωνίᾳ, αὕτη ἐπιλύεται παρὰ τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου, μετὰ γνώμην τῆς ἀρμοδίας ἐπὶ τοῦ Μοναχικοῦ Βίου Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς.

Ὁ ἐγκριθεὶς Ἰδρυτικὸς Κανονισμὸς, διαπεμπόμενος ὑπὸ τοῦ οἰκείου Μητροπολίτου, δημοσιεύεται διὰ τοῦ ἐπισήμου δελτίου «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» πρὸς ἐνημέρωσιν».

Ἡ διάταξη τοῦ σχεδίου Β' «ἐν διαφωνίᾳ αὕτη ἐπιλύεται παρὰ τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου (ἀντὶ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας)...» κρίθηκε ὡς πρακτικῶς προτιμότερη. Καθὼς καὶ ἡ τελευταία διάταξη:

«Ὁ ἐγκριθεὶς Ἰδρυτικὸς Κανονισμὸς, διαπεμπόμενος ὑπὸ τοῦ οἰκείου μητροπολίτου, δημοσιεύεται διὰ τοῦ ἐπισήμου δελτίου «Ἐκκλησία» πρὸς ἐνημέρωσιν.

Ἄρθρο 6ο

«Ὁ Μητροπολίτης ἀσκεῖ ἐπὶ τῶν Ἡσυχαστηρίων τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ τὴν κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας πνευματικὴν ἐποπτεῖαν διὰ τὴν κανονικὴν μνημόνευσιν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἐν ταῖς Ἱεραῖς Ἀκολουθίαις, τὴν χειροθεσίαν τοῦ ἡγουμένου, τὴν ἐγκρισιν τῆς κουρᾶς τῶν μοναχῶν, τὴν ἀνάκρισιν τῶν κανονικῶν παραπτωμάτων, τὴν μέριμνα διὰ τὴν κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας λειτουργίαν τοῦ Ἡσυχαστηρίου καὶ τὸν ἔλεγχον τῆς νομιμότητος τῆς οἰκονομικῆς διαχειρίσεως αὐτοῦ, διὰ τῆς ἐγκρίσεως τοῦ προϋπολογισμοῦ καὶ ἀπολογισμοῦ».

Στὸ ἄρθρο αὐτὸ γίνεται ἡ ἀπαραίτητη ἀναφορὰ στὰ κανονικὰ δικαιώματα τοῦ οἰκείου μητροπολίτου. Ὅσα ἀναγράφονται ἐδῶ, προβλέπονται σαφῶς ὑπὸ τῶν ἱερῶν Κανόνων καὶ ἐν γένει τῆς

²⁵ Μ. Συναξαριστῆς μηνὸς Ὀκτωβρίου κ'.

Παραδόσεως, ἐκτός της τελευταίας διατυπώσεως περί ἐλέγχου τῆς νομιμότητος τῆς οἰκονομικῆς διαχειρίσεως.

Πρόκειται οὐσιαστικὰ γιὰ τὴ σοβαρότερη ἀλλαγὴ στὶς ρυθμίσεις ποὺ προτείνονται ἀπὸ τὸ σχέδιο τοῦ νέου κανονισμοῦ.

Σὲ ὅλα τὰ ἀποσταλέντα ὑπὸ τῶν ἱ. Ἡσυχαστηρίων κείμενα ἀπόψεων, διατυπώνονται σοβαρὲς ἐπιφυλάξεις ὡς πρὸς τὴ διάταξη αὐτὴ, ἢ ὅποια, ὡς βεβαιώνουν ἔγκριτοι κανονολόγοι, δὲν προβλέπεται ὑπὸ τῶν ἱερῶν Κανόνων, οὔτε μαρτυρεῖται στὴν παράδοση τοῦ μοναχισμοῦ.

Γράφει σχετικῶς ὁ π. Ἐπιφάνιος Θεοδωρόπουλος:

Οὔτε αἱ κρατικάι, ἀλλ' οὔτε αἱ ἐκκλησιαστικάι ἀρχαὶ δὲν ἀνεμειγνύοντο εἰς τὴν διοίκησιν καὶ τὴν διαχείρισιν τῶν οἰκονομικῶν τῶν Μοναστηρίων. Ἀπλῶς ἐπετήρουν καὶ ἐπώπτεον. Ὁ κανονολόγος Θεόδωρος Βαλσαμών, Πατριάρχης Ἀντιοχείας, λέγει ἐρμηνεύων τὸν Α' Κανόνα τῆς Πρωτοδευτέρας Συνόδου, ὁ ὁποῖος ἀπαιτεῖ ἄδειαν τοῦ ἐπιχωρίου Ἐπισκόπου διὰ τὴν ἴδρυσιν Μοναστηρίου: «...οὐκ ἐνεδόθη (ὑπὸ τοῦ Κανόνος) τῷ Ἐπισκόπῳ κατεξουσιάζειν τοῦ Μοναστηρίου, ὡς δεσποτικῶς (=κυριαρχικῶς, ἰδιοκτησιακῶς) διαφέροντος (=ἀνήκοντος) τῇ ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ (δηλαδή, ὡς ἐὰν ἀπετέλει ἰδιοκτησίαν τῆς Ἐπισκοπῆς του)· ἀλλ' ἔχειν μόνον δίκαια (=δικαιώματα) ἐπισκοπικὰ ἐπ' αὐτῷ. Εἰσὶ δὲ ταῦτα: ἀνάκρισις τῶν ψυχικῶν σφαλμάτων, ἐπιτήρησις τῶν διοικούντων αὐτῷ, (σῆμ. ἡμετέρα: ἐπιτήρησις, ἐποπτεία· ὄχι ἀναμειζεῖς καὶ παρεμβάσεις εἰς τὰ τῆς διοικήσεώς του), ἀναφορὰ τοῦ ὀνόματος τούτου καὶ σφραγίς (=χειροθεσία, εὐλογία) ἡγουμένου. Συντηρηθῆσεται οὖν ἡ Μονὴ ἐλευθέρᾳ καὶ καθ' ἑαυτὴν διεξαγομένη (=αὐτοδιοικουμένη), ἀνεκποίητος καὶ ἀδώρητος. Ὁ δὲ κατὰ χώραν Ἀρχιερεὺς ἔξει ἐπ' αὐτῇ μόνον τὰ ρηθέντα ἐπισκοπικὰ δίκαια».²⁶

Ἀπευθυνόμενος μάλιστα ὁ ἴδιος ὁ π. Ἐπιφάνιος πρὸς τὸ μακαριστὸ Μητροπολίτη Ὑδρας κ. Ἱερόθεο, ὅταν τοῦ ἔστειλε πρὸς ἔγκρισιν τὸν Ἱδρυτικὸν κανονισμὸν τοῦ Ἱεροῦ Ἡσυχαστηρίου Κεχαριτωμένης Θεοτόκου, δήλωσε: «Σεβασμιώτατε, τὴν εὐχή σας. Σᾶς ἀποστέλλω τὸν Ἱδρυτικὸν Κανονισμόν. Ἔστιψα ὅλη τὴν Ἐκκλησιαστικὴν γραμματεία. Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Ἐπισκόπου περιέλαβα ὅ,τι ἀκριβῶς προβλέπουν οἱ Ἱεροὶ Κανόνες. Τίποτε ὀλιγώτερον. Τίποτε περισσώτερον.»²⁷

Ἐννοεῖται ὅτι στὰ δικαιώματα τοῦ Ἐπισκόπου δὲν περιλαμβάνονταν διάταξη περὶ οἰκονομικοῦ ἐλέγχου.

(τὴν ἀπάντησιν τοῦ σεπτοῦ Ἱεράρχου θὰ τὴ παραθέσω στὸ τέλος τῆς ὁμιλίας μου).

²⁶ Βλ. Ὑπόμνημα Ἱ. Ἡσυχαστηρίου Κεχαριτωμένης Θεοτόκου, σελ 4.

²⁷ Ἐγγραφοῦ μαρτυρία Ἱ. Ἡσυχαστηρίου Κεχαριτωμένης Θεοτόκου, 5-3-2012.

Ἐπίσης, ὁ Καθηγητὴς κ. Βλάσιος Φειδᾶς, σὲ γνωμοδότησή του «Περὶ τῶν ὁρίων ἐποπτείας τοῦ Ἐπισκόπου στὶς ἱερὲς Μονές», γράφει:

«Ὁ ὄρος πνευματικῆ ἐποπτεία περιορίζει τὴν εὐχέρεια παρεμβάσεων τοῦ ἐπιχωρίου ἐπισκόπου στὴν ἐσωτερικὴ λειτουργία τῆς Μονῆς, μόνο σὲ περιπτώσεις ἐπιβεβαιωμένων ἀντικανονικῶν πράξεων τῶν μοναχῶν ἢ παρεκκλίσεων στὴν νομιμότητα τῆς οἰκονομικῆς διαχειρίσεως τῆς περιουσίας τῆς Μονῆς» (Περιοδικὸ ΕΚΚΛΗΣΙΑ, Ἰούλιος 2002, σελ 513).

Τὸ ἴδιο ἀκριβῶς ἀναφέρει καὶ ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κεφαλληνίας κ. Σπυρίδων, στὴ γνωστὴ εἰσήγησή του ἐνώπιον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, μὲ θέμα «Ἠγούμενοι καὶ Μοναὶ εἰς τὴν σχέσιν των μὲ τὸν ἐπιχώριον Ἐπίσκοπον».

Ἀφοῦ ἀναφέρει ὅτι *«πάντοτε εἶναι δυνατὰ σκόπιμοι ἢ ἐκ λάθους παρερμηνεῖται τοῦ κρισιμωτάτου ὄρου “πνευματικῆ ἐποπτεία”»*, συνεχίζοντας γράφει: *«Περιορίζεται οὕτω, κάθε ἀντικανονικὴ ἐπέμβασις τοῦ ἐπιχωρίου Ἐπισκόπου εἰς τὴν ἐσωτερικὴν λειτουργίαν τῆς Μονῆς, ἐκτὸς περιπτώσεων βεβαίως ἀντικανονικότητων ἐκ μέρους τῶν μοναχῶν ἢ παρεκκλίσεων εἰς τὴν διαχείρισιν τῆς περιουσίας τῆς Μονῆς»*²⁸.

Παλαιόθεν ἡ Ἁγία μας Ἐκκλησία προσέφερε σὲ ἱερὲς Μονές (ἐξαιρέτως μάλιστα στὰ Σταυροπήγια, τὶς κτιτορικὲς Μονές τοῦ Βυζαντίου, θὰ προσέθετα καὶ στὰ ἰ. Ἡσυχαστήρια τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος) τὴ ζωτικὴν σημασίαν γιὰ τὴν ἀνάπτυξη καὶ ἐπιβίωση τῶν μοναστικῶν ἀδελφοτήτων σχετικὴ διοικητικὴ αὐτονομία. Τὴν ἔδωσε προφανῶς, προκειμένου νὰ διασφαλίσαι τὰ ἱερὰ αὐτὰ Καθιδρύματα ἀπὸ αὐθαίρετες ἢ καθ' ὑπέρβασιν ἀρμοδιότητος παρεμβάσεις τῆς διοικήσεως (κοσμικῶν, κάποτε ὅμως καὶ ἐκκλησιαστικῶν ἀρχόντων). Γι' αὐτοὺς ἐπίσης τοὺς λόγους, πολλοὶ κτίτορες ἱερῶν Μονῶν μὲ ἀκραιφνὲς ἐκκλησιαστικὸ φρόνημα καὶ ἀναγνωρισμένη ἀγιότητα βίου, ὅπως ὁ ὁσιος Ἀθανάσιος ὁ ἐν τῷ Ἄθῳ, ὁ ἅγιος Γεράσιμος ὁ ἐν Κεφαλληνίᾳ, ὁ ἅγιος Νεκτᾶριος Πενταπόλεως, ἀλλὰ καὶ οἱ σύγχρονοι ὅσοι γέροντες Πορφύριος, Παῖσιος, καὶ Ἐπιφάνιος ζήτησαν μὲ σταθερὴ βούληση καὶ ἔλαβαν ἀπὸ τὶς ἐκκλησιαστικὲς ἀρχὲς τὸ εὐεργέτημα αὐτό.

Τὶς διὰ νόμου ἐπιβαλλόμενες διοικητικὲς καὶ διαχειριστικὲς ἐξαρτήσεις, ἐλέγχους καὶ παρεμβάσεις συχνὰ ἐπικαλέστηκαν, ἐκμεταλλεύτηκαν καὶ ἀξιοποίησαν πρὸς ὄφελος ὑπόπτων σκοπιμοτήτων ἡγεσίες καὶ κυβερνήσεις, πὺ ἐποφθαλμιοῦσαν τὴν ἐκκλησιαστικὴν διοίκηση καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν περιουσία.

Ἀπὸ νομικῆς ἀπόψεως, ἡ ἐν λόγῳ διάταξη ἀναιρεῖ τὸ χαρακτηρισμὸ τῶν ἰ. Ἡσυχαστηρίων ὡς αὐτοτελῶν, αὐτοδιοικητῶν καὶ ἀνεξαρτήτων²⁹,

²⁸ Βλ. Ὑπόμνημα Ἱ. Ἡσυχαστηρίων Ἱ. Μητρο. Κασσανδρείας, σελ 3-4.

²⁹ Βλ. Ὑπόμνημα Ἱ. Ἡσυχαστηρίων Ἱ. Μητρο. Κασσανδρείας, σελ 3.
Β. Ε. Νικοπούλου, Γνωμοδότηση, σελ 12.

(ἔστω καὶ ἂν περιορίζεται στὸν ἔλεγχο καὶ τὴν ἔγκριση τοῦ οἰκονομικοῦ προϋπολογισμοῦ καὶ ἀπολογισμοῦ, ὅπως διευκρινίστηκε στὴν σύσκεψη τῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τοῦ Μοναχικοῦ Βίου.) Δὲν εἶναι, ἄλλωστε, δύσκολο, ὁ ἔλεγχος νομιμότητος νὰ διολισθῆσει σὲ ἔλεγχο σκοπιμότητος.

Ἡ κανονικότης καὶ νομιμότης τῆς διοικήσεως καὶ τοῦ τρόπου διαχειρίσεως τῶν Ἱ. Ἡσυχαστηρίων ἐλέγχεται σχολαστικῶς καὶ ἐφ' ἅπαξ, κατὰ τὴν ἴδρυσή τους καὶ κύρωση τοῦ ἰδρυτικοῦ τους κανονισμοῦ καὶ μάλιστα ὑπὸ τριῶν ἀρχῶν, α) τοῦ Μητροπολίτου, β) τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ γ) τῶν ἀρμοδίων ὑπουργείων, προκειμένου νὰ ἐκδοθεῖ τὸ σχετικὸ βασιλικὸ ἢ προεδρικὸ διάταγμα.

Ἐπομένως, ὀφείλω νὰ μεταφέρω θερμὴ παράκληση ἐκ μέρους τῶν ἱερῶν Ἡσυχαστηρίων, πρὸς διαφύλαξη καὶ διάσωση τοῦ «αὐτοδιοικήτου» αὐτῶν, τὸ ὁποῖο δὲν ἄρπαξαν ἀθαιρέτως, ἀλλὰ ἡ Ἐκκλησία τοὺς τὸ παραχώρησε καὶ παραχωρεῖ ὡς εὐεργέτημα, ὅπως ἡ προσθήκη στὶς ἀρμοδιότητες τοῦ Ἐπισκόπου τοῦ ἐλέγχου τῆς νομιμότητος τῆς οἰκονομικῆς διαχειρίσεως τῶν Ἡσυχαστηρίων, παραληφθεῖ ὡς περιττὴ. Ἀρκεῖ ἡ ἀναφορὰ τοῦ δικαιώματος τοῦ Ἐπισκόπου γιὰ τὴν «ἀνάκρισιν τῶν κανονικῶν παραπτωμάτων καὶ τὴν μέριμναν διὰ τὴν κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας λειτουργίαν τοῦ Ἡσυχαστηρίου». Ἡ παραβατικὴ συμπεριφορὰ σὲ σχέση μὲ τὴν οἰκονομικὴ διαχείριση μπορεῖ νὰ ἐλεγχθεῖ βάσει τῆς διατάξεως αὐτῆς (περὶ ἀνακρίσεως παραπτωμάτων). Ἐπομένως, ἡ κανονικὴ ροὴ τῶν διαχειριστικῶν πράξεων δὲν εἶναι ἐφικτὸ νὰ ὑπόκειται σὲ προληπτικὸ ἢ τακτικὸ ἔλεγχο, ἐφ' ὅσον αὐτὸ συνιστᾷ ἀναίρεση τοῦ χαρακτηρισμοῦ τῶν Ἡσυχαστηρίων «ὡς ἀνεξαρτήτων, αὐτοτελῶν καὶ αὐτοδιοικουμένων» στὰ ἐσωτερικὰ τους ζητήματα καὶ θέτει ὑπὸ ἀμφισβήτηση τὴ συνταγματικότητα τοῦ παρόντος Κανονισμοῦ.

Ἄρθρο 7ο

«Μέλος (δόκιμον καὶ τακτικόν) Ἡσυχαστηρίου δύναται νὰ γίνῃ οἰοσδήποτε ὀρθόδοξος χριστιανός, ἀνεξαρτήτως ἰθαγένειας, ἐφ' ὅσον πληροῖ τὰς ὀριζομένας ἐν τῷ Ἰδρυτικῷ Κανονισμῷ προϋποθέσεις εἰσόδου. Δὲν ἐπιτρέπεται ἡ σύστασις Ἡσυχαστηρίων λαϊκῶν ἢ μικτῶν».

Ὅριζει ποιὸς καὶ πῶς δύναται νὰ γίνῃ μέλος Ἡσυχαστηρίου. Διευκρινίζεται ὅτι στὴν ἔννοια «Ἡσυχαστήριον λαϊκῶν ἢ μικτὸν» δὲν περιλαμβάνονται οἱ δόκιμοι μοναχοί. Ἡσυχαστήριον λαϊκῶν σημαίνει μὴ ἐχόντων βούληση καὶ πρόθεση νὰ λάβουν τὸ μοναχικὸ σχῆμα, ἐνῶ «μικτὸ» θεωρεῖται ἐκεῖνο ὅπου συνυπάρχουν ἄνδρες καὶ γυναῖκες.

Ἄρθρο 8ο

«Διὰ τὴν ἴδρυσιν Ἡσυχαστηρίου ἀπαιτοῦνται δύο τουλάχιστον μέλη».

Στὸ ἄρθρο αὐτὸ ὀρίζεται ἓνας ἐλάχιστος ἀριθμὸς ἀπαιτουμένων γιὰ τὴν ἴδρυση Ἡσυχαστηρίου μελῶν.

Θέτει ἐλάχιστο ὄριο. Ἄν ὁ τύπος τοῦ νομικοῦ προσώπου, τὸ ὁποῖο θὰ ἐπιλεγεῖ γιὰ τὸ ὑπὸ ἴδρυση συγκεκριμένο Ἡσυχαστήριον, ἀπαιτεῖ περισσότερα μέλη, ἀσφαλῶς θὰ ἰσχύσει ὁ τύπος τοῦ νόμου.

Ἄρθρο 9ο

«Οἱ ἐν τοῖς Ἡσυχαστηρίοις διαβιοῦντες ἀκολουθοῦν τὸ κοινοβιακὸν πολίτευμα τοῦ μοναχισμοῦ».

Παραμένει ὡς ἔχει. Δὲ διατυπώθηκαν παρατηρήσεις.

Ἄρθρο 10ο

«Τὰ περὶ τῆς κουρᾶς τῶν ὑποψηφίων μοναχῶν τῶν Ἡσυχαστηρίων καὶ τῶν μοναχικῶν ὑποσχέσεων αὐτῶν ρυθμίζονται ὑπὸ τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ τῶν μοναστικῶν παραδόσεων, ἐν συνδυασμῷ μὲ τὰ εἰδικότερον ὀριζόμενα ἐν τῷ Ἱδρυτικῷ Κανονισμῷ».

Ἀναφέρεται στὰ τῆς κουρᾶς τῶν μοναχῶν. Ἡ μνεῖα τῶν νόμων τοῦ Κράτους, κατὰ τὴ γνώμη τῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τοῦ Μοναχικοῦ Βίου, διεγράφη. Ἡ ἐκπλήρωση τῶν μοναχικῶν ὑποσχέσεων δὲν μπορεῖ νὰ ἐπιβληθεῖ διὰ νόμου.

Ἄρθρο 11ο

«Οἱ μοναχοὶ τῶν Ἡσυχαστηρίων διάγουν ἐν ἀκτημοσύνῃ καὶ ἐπὶ τῶν περιουσιακῶν σχέσεων αὐτῶν ἐφαρμόζονται οἱ ἰσχύοντες ἱεροὶ κανόνες (Στ' τῆς Πρωτοδευτέρας Συνόδου), ἐν συνδυασμῷ μὲ τὰ εἰδικότερον ὀριζόμενα ἐν τῷ Ἱδρυτικῷ Κανονισμῷ».

Ἀναφέρεται στὴν ἀκτημοσύνη τῶν μοναχῶν. Καὶ ἐδῶ ἡ μνεῖα τῶν νόμων διεγράφη, ὅπως καὶ στὸ προηγούμενο ἄρθρο καὶ γιὰ τὸν ἴδιο λόγο.

Ἄρθρο 12ο

«Ἐκαστον Ἑσυχαστήριον διοικεῖται ὑπὸ τοῦ Ἡγουμένου καὶ τοῦ Ἡγουμενοσυμβουλίου (Γεροντίας) αὐτοῦ κατὰ τὰ εἰδικότερον ὀριζόμενα ἐν τῷ Ἱδρυτικῷ Κανονισμῷ. Ὁ Ἡγούμενος ἐκλέγεται ὑπὸ τῆς ἀδελφότητος καὶ εἶναι ἰσόβιος, ὑπὸ τὴν ἐπιφύλαξιν τῶν διατάξεων τῶν Ἱερῶν Κανόνων καὶ τῶν εἰδικότερον ὀριζομένων ἐν τῷ Ἱδρυτικῷ Κανονισμῷ. Τὸ ἡγουμενοσυμβούλιον ὡσαύτως ἐκλέγεται ὑπὸ τῆς ἀδελφότητος, δι' ὀρισμένον ὅμως χρόνον».

Ἐπανερχεται στὸ θέμα τῆς διοικήσεως τῶν Ἑσυχαστηρίων καὶ συμπίπτει ἐν μέρει μὲ τὸ ἄρθρο 4.

Ὅρισμένα ἐκ τῶν Ἑσυχαστηρίων ἔχουν τὴ γνώμη, τὸ θέμα τῆς θητείας τοῦ Ἡγουμενοσυμβουλίου (ἰσόβια ἢ περιορισμένου χρόνου) νὰ ρυθμίζεται ἀπὸ τὸν ἱδρυτικὸ κανονισμὸ ἐκάστου Ἑσυχαστηρίου, ὡς καθαρὰ ἐσωτερικὸ ζήτημα, ὥστε νὰ ἐξασφαλίζεται ἡ ἀπρόσκοπτη καὶ ὁμαλὴ λειτουργία του³⁰.

Ἄρθρο 13ο

«Ἡ Ἀδελφότης τοῦ Ἑσυχαστηρίου ἐπιλέγει ἐλευθέρως τὸν Πνευματικὸν αὐτῆς, κατὰ τὰ εἰδικότερον ὀριζόμενα ἐν τῷ Ἱδρυτικῷ Κανονισμῷ. Ὁ Πνευματικός, ἀναλαμβάνων τὴν διακονίαν του, αἰτεῖται πρὸς τοῦτο τὴν εὐλογίαν τοῦ οἰκείου Μητροπολίτου.

Αἱ λειτουργικαὶ ἀνάγκαι τῶν Ἑσυχαστηρίων ἐξασφαλίζονται τῇ μερίμνῃ τοῦ οἰκείου Ἀρχιερέως, εἰς μὲν τὰ ἀνδρῶα διὰ τῶν ἐν αὐτοῖς ἐγκαταβιούντων κληρικῶν, εἰς πᾶσαν δὲ ἄλλην περίπτωσιν διὰ τῆς ἀποστολῆς κληρικῶν παρὰ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν τῶν προτάσεων τῆς διοικήσεως τῶν Ἱ. Ἑσυχαστηρίων».

Τὸ ἄρθρο διαμορφώθηκε σύμφωνα μὲ τὶς παρατηρήσεις τῶν Ἱ. Ἑσυχαστηρίων.

Ἄρθρο 14ο

«Τὰ περὶ τῶν πόρων τῶν Ἱ. Ἑσυχαστηρίων, τῶν προϋποθέσεων διαλύσεως καὶ τῆς τύχης τῆς περιουσίας αὐτῶν ρυθμίζονται ὑπὸ τοῦ Ἱδρυτικοῦ Κανονισμοῦ, ἀποκλειομένης τῆς διανομῆς τῆς περιουσίας μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς Ἀδελφότητος.

Τὰ Ἑσυχαστήρια κέκτηνται τὸ δικαίωμα ἰδρύσεως καὶ λειτουργίας μετοχίων, συμφώνως πρὸς τὰς κειμένας διατάξεις».

---

³⁰ Ὑπόμνημα Ἱ. Ἑσυχαστηρίων Ἱ. Μητρ. Κασσανδρείας, σελ 5.

Ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψιν οἱ παρατηρήσεις τῶν Ἱ. Ἡσυχαστηρίων καὶ προτιμᾶται ἡ σαφὴς διατύπωση τοῦ σχεδίου Α'.

Ἄρθρο 15ο

«Ἡ ἰσχὺς τοῦ παρόντος Κανονισμοῦ ἄρχεται ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως αὐτοῦ εἰς τὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως».

Προτείνεται νὰ συμπληρωθεῖ ἡ ἐξῆς διάταξη:

«Ὁ παρῶν κανονισμὸς, ὅσον ἀφορᾷ τὰς νέας αὐτοῦ ρυθμίσεις, θὰ διέπη τὰ ὑπὸ τὴν ἰσχὺν τοῦ ἰδρυθησόμενα Ἡσυχαστήρια. Ὅσα ἔχουν ἤδη ἰδρυθεῖ θὰ ἐξακολουθήσουν νὰ διέπονται ἀπὸ τὴν ἰδρυτικὴν τῶν πρᾶξιν, τὸν ἐγκεκριμένον ὀργανισμὸν τῶν (καταστατικὸ) καὶ τὴν ἐγκριτικὴν ἐκκλησιαστικὴν καὶ κρατικὴν πρᾶξιν (ἀπόφασιν Ἱ. Συνόδου καὶ Βασιλικὸν ἢ Προεδρικὸν Διάταγμα)».

Μακαριώτατε πάτερ,
Σεβασμιώτατοι ἅγιοι Ἀρχιερεῖς,
Σεβαστοὶ Γέροντες καὶ Γερόντισσες,
Ἐλλογιμώτατοι,
Ἀγαπητοὶ πατέρες, ἀδελφοὶ καὶ ἀδελφές,

Ἦδη, μὲ τὴν παρουσίαση τῶν παρατηρήσεων καὶ προτάσεων ἐπὶ τῶν Σχεδίων Γενικοῦ κανονισμοῦ ἐπὶ τῶν Ἱερῶν Ἡσυχαστηρίων φθάνω στὸ τέλος τῆς εἰσηγήσεώς μου.

Προσεύχομαι ταπεινὰ καὶ ἐλπίζω, μὲ τὴν εὐδοκία τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν πατρικὴ ἀγάπη τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου μας καὶ τῶν Σεβασμιωτάτων Ἀρχιερέων, πὺς συγκροτοῦν τὴν Ἱ. Σύνοδο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τὸ χρονῖσαν ζήτημα τοῦ θεσμοῦ τῶν Ἱ. Ἡσυχαστηρίων νὰ φθάσει στὴν καλύτερη δυνατὴ ρύθμιση καὶ διευθέτησή του.

Νὰ συνεχισθεῖ ἐπ' εὐλογίας, χωρὶς δυσφορίες, ὑποψίες καὶ ἐπιφυλάξεις, ἀπρόσκοπτα καὶ κατὰ Θεὸν ἐποικοδομητικὰ ἢ λειτουργία τῶν ἤδη ὑφισταμένων, ἀλλὰ καὶ ἡ ἴδρυση νέων Ἱ. Ἡσυχαστηρίων, πρὸς σωτηρία ψυχῶν καὶ δόξαν Θεοῦ.

Οἱ μοναχοὶ τῶν Ἱ. Ἡσυχαστηρίων, ὅπως καὶ τῶν λοιπῶν Ἱ. Μονῶν σεβόμαστε καὶ ἀγαποῦμε τὴν Κανονικὴ τάξη καὶ τὴν Ἐκκλησιαστικὴ παράδοση. Ἐπιθυμοῦμε εἰλικρινὰ καὶ ἔχουμε ἀνάγκη νὰ βλέπουμε κοντὰ μας τὸν Ἐπίσκοπό μας, νὰ μᾶς διδάσκει, νὰ μᾶς στηρίζει, νὰ μᾶς καθοδηγεῖ, νὰ μᾶς παρηγορεῖ καὶ νὰ μᾶς ἐλέγχει. Τὸν θέλουμε ὅμως ὡς

εὐαγγελικὸ ποιμένα καὶ ὡς πατέρα πνευματικὸ καὶ ὄχι ὡς διοικητικὸ προϊστάμενο³¹.

Οἱ κανόνες καὶ οἱ κανονισμοὶ θεσπίζονται, γιὰ νὰ προαγάγουν καὶ ὄχι νὰ φαλκιδεύουν τὴν ἐν Χριστῷ ἐλευθερία καὶ τὴν ἀγάπη. Γιὰ νὰ προστατεύουν καὶ νὰ προφυλάσσουν ἀπὸ παρεκκλίσεις καὶ ὑπερβάσεις.

Ὅταν ὁ Ἐπίσκοπος ἀσκεῖ πραγματικὰ καὶ οὐσιαστικὰ τὴν πατρικὴ του πρόνοια καὶ ἐποπτεία ἐπὶ τῶν μοναχῶν, ὅπως ἔχει δικαίωμα, ἀλλὰ καὶ ὑποχρέωση, αὐτὴ καὶ μόνη ἀρκεῖ γιὰ νὰ ἀποτρέψει παρεκτροπὲς καὶ ἀτασθαλίες. Ἀλλὰ καὶ μὲ τὴ χάρη καὶ ἐξουσία ποὺ ἔχει βάσει τῶν ἰ. Κανόνων εἶναι ἀνὰ πάσα στιγμή σὲ θέση νὰ καταστείλει κάθε παραβίαση καὶ παρεκτροπὴ ἀπὸ τὰ κεκανονισμένα. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ Ἐκκλησία καθόρισε σαφῶς καὶ διασφάλισε τὰ κανονικὰ δικαιώματα τοῦ Ἐπισκόπου ἐπὶ τῶν ἰ. Μοναστηρίων καὶ τῶν μοναχῶν.

Εἶναι ὅμως ἐνδεχόμενο οἱ φέροντες τὸ ἐπισκοπικὸ ἀξίωμα, ὅπως καὶ κάθε ἀξίωμα, νὰ εἰσέλθουν κάποτε στὸν πειρασμὸ τῆς συγχύσεως πνευματικῆς ἐξουσίας καὶ κοσμικῆς ἐξουσίας. Νὰ ἐκλάβουν τὴν ὑπακοὴ ὡς πειθαρχία καὶ τὴν πρόνοια καὶ ἐποπτεία ὡς κυριαρχία καὶ ἐπιβολή. Αὐτὸ ἀκριβῶς θέλησε νὰ προλάβει ὁ Κύριος, μὲ ἐκεῖνο τὸ ὑπέροχο «ὕμεῖς δὲ οὐχ οὕτως» (Ματθ. 20, 26, Λουκ 22, 26). Γι' αὐτὲς ἀκριβῶς τὶς περιπτώσεις, ποὺ εὐχόμεστε νὰ εἶναι σπάνιες, ἡ Ἐκκλησία ὡς Μητέρα, ποὺ ξέρει καλὰ τὰ παιδιὰ τῆς φρόντισε καὶ φροντίζει νὰ διασφαλίσῃ τὴν ἀναγκαία ἐσωτερικὴ αὐτοτέλεια τῶν ἰ. Μοναστηρίων.

Ὅπως μπορεῖ νὰ διαπιστώσει κάθε καλοπροαίρετος παρατηρητὴς, σπανιώτατα τὰ ἱερὰ Ἠσυχαστήρια προκάλεσαν προβλήματα στὶς ἐκκλησιαστικὲς Ἀρχὲς ἢ σκανδάλισαν πιστούς. Ἄν τὰ τελευταία χρόνια ὑπῆρξαν ζητήματα σχετιζόμενα μὲ τὶς τάξεις τῶν μοναχῶν ποὺ ἀπασχόλησαν τὴν ἐκκλησιαστικὴ διοίκηση καὶ γενικότερα τὸ ἐκκλησιαστικὸ σῶμα, δὲν ἔχουν ὡς ἐπίκεντρο ἱερὰ Ἠσυχαστήρια.

Ἀντιθέτως, τὰ ἱερὰ Ἠσυχαστήρια πορεύονται μὲ ἡσυχία καὶ σεμνότητα καὶ προσφέρουν πνευματικὴ ἀνάπαυση καὶ ἀναψυχή, τόσο σὲ λαϊκοὺς ἀδελφοὺς, ὅσο καὶ σὲ κληρικοὺς, ἀκόμη καὶ σὲ Ἐπισκόπους.

Ἐξ ὧν γνωρίζω, τὰ πλεῖστα τῶν ἱερῶν Ἠσυχαστηρίων ἀπολαμβάνουν τιμῆς, φροντίδος καὶ ἐμπιστοσύνης ἀπὸ τοὺς ἐπισκόπους

³¹ Βλ. Εἰσήγησις Σέβ. Μητρ. Ἡλείας κ. Γερμανοῦ, Εἰσήγησις, σελ 8:
«Σὲ κάποιον χρόνον καὶ σὲ κάποια ἱστορικὰ πρόσωπα ἢ συμβατὴ σχέσις Ἐπισκόπου καὶ μοναχῶν διεταράχθη ἐξαιτίας κάποτε μὲν τοῦ Ἐπισκόπου ἄλλοτε δὲ τῶν Μοναχῶν. Αὐτὴ ὅμως εἶναι ἐξαίρεσις καὶ οἱ ἐξαίρεσις δὲν μπορεῖ καὶ δὲν πρέπει νὰ ἀναιρέσουν ἢ νὰ ἀλλάξουν τὸν κανόνα καὶ νὰ μετατρέψουν τὴν πατρικὴ (πατρὸς πρὸς τέκνον) ἢ τὴν μητρικὴ (Μητρὸς Ἐκκλησίας πρὸς τέκνων) σχέσιν τοῦ Ἐπισκόπου πρὸς τοὺς Μοναχοὺς τῶν Μονῶν τῆς Ἐπισκοπῆς του σὲ σχέση προϊσταμένου καὶ Ὑφισταμένου ὑπαλλήλου. Διότι τοῦτο, ἂν καὶ ὅταν συμβεῖ ἀλλοιώνει τὴν οὐσίαν τῶν ἐκκλησιαστικῶν δομῶν μας, διὸ καὶ εἶναι ἐντελῶς ἀνεπίτρεπτον».

Σεβ. Μητροπ. Ἡλείας Γερμανοῦ, Εἰσήγησις, σελ 8.

τους, τὴν ὁποία καὶ ἀνταποδίδουν εὐγνωμόνως μὲ τὴν ὑπακοή, τὸ σεβασμὸν, τὴν ἀγάπη καὶ τὴν κατὰ δύναμη συμπαραστάσιν τους στὰ ἔργα τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας.

Πρὸς ἐπιβεβαίωση τῶν ἀνωτέρω καὶ ἀντὶ ἄλλου ἐπιλόγου, μὲ εὐλάβεια καὶ συγκίνηση θὰ ἀναγνώσω τὴν ἀπάντηση, τὴν ὁποία ἔστειλε γραπτῶς ὁ ἀοίδιμος Μητροπολίτης Ὑδρας, Σπετσῶν καὶ Αἰγίνης κυρὸς Ἱερόθεος πρὸς τὸν μακαριστὸ π. Ἐπιφάνιο Θεοδωρόπουλο, ὅταν ἐνέκρινε καὶ ἐπευλόγησε τὸν Ἱδρυτικὸ κανονισμὸ τοῦ Ἱ. Ἡσυχαστηρίου Κεχαριτωμένης Θεοτόκου Τροιζηνίας:

«Ἀποδεχόμεθα ὑπταίαις χερσὶ καὶ ἐγκρίνομεν ὀλοθύμως τὸν ὑποβληθέντα Ὄργανισμὸν (Καταστατικόν) τοῦ καθ' ἡμᾶς Ἡσυχαστηρίου. Θεωροῦμεν τοῦτον ὡς εὐλογητὴν ἀπαρχὴν «ἄλλης βιοτῆς» διὰ τὴν ἀνδρῶν Μοναστικὴν Πολιτείαν ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησίᾳ, δυνάμενον θετικῶς νὰ συμβάλῃ διὰ τῆς κατ' ἀλήθειαν τριαυγοῦς ἀσκήσεως ἐν τῇ ὑπακοῇ, τῇ παρθενίᾳ καὶ ἀκτημοσύνῃ, ὡς ἐν αὐτῷ ὀρίζεται, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς παρεχομένης τῇ Ἀδελφότητι δι' αὐτοῦ κανονικῆς αὐτοτελείας, συμφώνου οὔσης πρὸς τὰς παλαιφάτους Πατερικὰς φωνὰς, εἰς τὴν ἀνόρθωσιν τῆς σκηνῆς τοῦ Δαυὶδ τῆς πεπτωκυίας, τοῦ ἀνδρώου τ.ἔ. Μοναχισμοῦ».

Εὐχηθεῖτε Μακαριώτατε, Σεβασμιώτατοι, ἀγαπητοὶ πατέρες ἀδελφοὶ καὶ ἀδελφές καὶ ἡ παροῦσα ἡμερίδα νὰ συμβάλλει, χάριτι Θεοῦ, στὸν ἅγιο αὐτὸ σκοπὸ τῆς στηρίξεως καὶ προαγωγῆς τῆς μοναχικῆς πολιτείας στὴν Ἐκκλησία τῆς Πατρίδος μας.

Βιβλιογραφία – Βοηθήματα

- Σεβ. Μητροπολίτου Ήλειας Γερμανοῦ: ᾿᾿Ἡ Ἐκκλησιολογική-Ἱστορική, Κανονική καὶ Νομική σχέσις Ἐπισκόπου καὶ Μονῶν᾿᾿. Εἰσήγησις εἰς τὴν Ἱεραρχίαν Ὀκτωβρίου 2001.
- Σεβ. Μητροπολίτου Γουμένισσης, Ἀξιουπόλεως καὶ Πολυκάστρου Δημητρίου: ᾿᾿Εἰσήγησις περὶ τῶν Ἱερῶν Ἡσυχαστηρίων᾿᾿. Στὴν Ἱ.Σύνοδο Ε.Ε. Γουμένισσα - Ἀθήνα, Ἰανουάριος 2010.
- Ἰ. Μ. Κονιδάρη: Νομικὴ Θεώρησις τῶν Μοναστηριακῶν Τυπικῶν. Ἀθήνα 1984.
- Ἀρχιμ. Ἐπιφανίου Θεοδοροπούλου: Θέματα Κανονικὰ καὶ Ἐκκλησιολογικὰ. Ἀθήνα 1987.
- Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, τόμος ΙΓ᾿. Ἐκδοτικὴ Ἀθηνῶν.
- Ἀρχιμ. Τίτου Μαθθαϊάκη: ᾿᾿Ὁ Ὅσιος Νεκτᾶριος Κεφαλαῶς. Μητροπολίτης Πενταπόλεως (1846 – 1920). Ἀθήναι 1955.
- Μαρίας Τατάγια: ᾿᾿Τὸ Νομικὸ Καθεστῶς τῶν Ἡσυχαστηρίων στὴν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος᾿᾿. Ἀθήνα – Θεσσαλονίκη 2005.
- Ἀρχιμ. Κων/νου Ραμιώτη: ᾿᾿Ἡ Ἐκκλησία μέσα στὴν Ἑλληνικὴ Πολιτεία᾿᾿. Ἀθήνα 1977.
- Γεωργίου Κων/νου Ἀποστολάκη: Βασικαὶ Διατάξεις Ἐκκλησιαστικοῦ-Κανονικοῦ Δικαίου καὶ Νομολογία. Ἡράκλειο Κρήτης 2006.
- Ἀρχιμ. Αἰμιλιανοῦ, Καθηγουμένου Ἱ.Μονῆς Σίμωνος Πέτρας, Σφραγὶς Γνησία. Ὀρμύλια 1995.

Ἐπιμέλεια κειμένου

Ἀναβάσεις - <http://anavaseis.blogspot.com>

